

Gmina Tyczyn

Nr 2(584)
25.02 – 24.03.2018 r.

Cena 1,50 zł

GŁOS TYCZYNA

PISMO SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Borek Stary

Hermanowa

Kielnarowa

Matysówka

Tyczyn

W numerze m.in.:

- o jubileuszu 650-lecia miasta Tyczyn
- rozmowa z dyrektorem M-GOK Zofią Matys
- o feriach w gminie Tyczyn
- z historii Tyczyna: królewskie początki naszego miasta
- informacje z ZUS

650 lat Tyczyna
1368 - 2018

„My, ... z łaski Pana Król Polski..., Bertoldowi, zwanemu Tyczner, dajemy...
władzę założenia nowego miasta na Prawie Magdeburskim...,
w naszym lesie, przy rzece Biała... Bertoldowi darowaliśmy wójtostwo miasta...,
które chcemy, żeby odtąd zwało się Tyczyn...”

Niepołomice, 14 marca 1368 r.

Fotogaleria 13. Przeglądu Kolędowego „Pójdźmy wszyscy do stajenki...”

Chór Szkoły Podstawowej w Tyczyne.

Schola Parafialna Dzieci Maryi z parafii pw. Św. Trójcy i Św. Katarzyny w Tyczyne.

Chór Gimnazjalny Mieszany im. Balaszi Balint w Balaszadziarmacie z Węgier.

Chór Sancta Catarina z parafii pw. Św. Trójcy i Św. Katarzyny w Tyczyne.

Chór Cantilena przy Uniwersytecie Trzeciego Wieku i Uniwersytecie Rzeszowskim w Rzeszowie.

Dziecięco-Młodzieżowe Stowarzyszenie Śpiewacze Sancta Musica z Tyczyne.

Organizatorzy przeglądu wraz z publicznością.

Z okazji jubileuszu

W tym roku nasze miasto obchodzi jubileusz 650-lecia swojego istnienia. Z tej okazji wszystkim mieszkańcom pragnę złożyć najserdeczniejsze życzenia. Jako Tyczynianin z urodzenia i wyboru bardzo chciałbym, aby - dziś i w przyszłości - nasza Gmina stała się miejscem godnego życia dla wszystkich mieszkańców, zarówno starszych, jak i młodszych, aby była miejscem, w którym młodzi ludzie znajdują perspektywy rozwoju.

Tyczyn to 650 lat tradycji i historii, to lata dobre oraz takie, w których nieszczęścia i wojny odcisnęły swoje piętno w dziejach miasta i wpłynęły na losy jego mieszkańców. Historię tworzą ludzie, to od ich działania zależy przyszłość każdej społeczności i każdego narodu. Myśląc o historii, także naszego miasta, warto pamiętać słowa św. Jana Pawła II: „Świadomość własnej przeszłości pomaga nam włączyć się w długi szereg pokoleń, by przekazać następnym wspólne dobro – Ojczyznę”.

Jak w tym szczególnym jubileuszowym roku świętować będziemy 650-lat istnienia Tyczyna?

Tematem przewodnim wielu organizowanych z tej okazji imprez będzie historia miasta, które nierozdzielnie związane jest z otaczającymi go miejscowościami. Każde ze spotkań odbywać się będzie w wyjątkowej oprawie. Oficjalnie wspólne świętowanie rozpoczniemy w marcu uroczystą Mszą św. z udziałem ks. biskupa **Jana Wątroby**. Odbędzie się również sesja naukowa oraz finał konkursu wiedzy pt. „Co wiemy o 650-letnim grodzie”. Będą sportowe rozgrywki oraz chwile z muzyką w wykonaniu uczniów Szkoły Muzycznej AV Music.

W Dniach Tyczyna zorganizowany zostanie Piknik Historyczny, a w nim zobaczymy widowisko zaślubin króla **Władysława Jagiełły** z **Elżbietą z Pileckich**, będzie staropolskie jadło, pokaz rzemiosła i rycerski turniej.

W lipcu zorganizowany zostanie Jarmark Rozmaitości oraz Piknik Żołnierski, a we wrześniu odbędzie się koncert muzyki patriotycznej „Ku Niepodległej” z udziałem artystów: **Ryszarda** i **Roberta Cieślów**. Z okazji rocznicy lokacji naszego miasteczka wydamy publikację książkową, będą wystawy fotografii i konkursy, a to jeszcze nie koniec. Szczegółowe informacje im-

prez, które odbywać się będą w związku z jubileuszem miasta, znajdą się na plakatach, na stronie internetowej Gminy, stronach internetowych instytucji kultury, a także w „Głosie Tyczyna”.

Na koniec chciałbym bardzo serdecznie podziękować radnym, dyrektorom i pracownikom instytucji kultury, dyrektorom i nauczycielom placówek oświatowych i przedszkoli, stowarzyszeniom i organizacjom, pracownikom Urzędu Miejskiego w Tyczynie, a w szczególności: Szkole Podstawowej w Tyczynie, ks. Proboszczowi i Wikariuszom, Towarzystwu Miłośników Ziemi Tyczyńskiej, Miejsko-Gminnemu Ośrodkowi Kultury w Tyczynie, Miejskiej i Gminnej Bibliotece Publicznej w Tyczynie, Zespołowi Szkół w Tyczynie, sportowcom, strażakom

oraz wszystkim, którzy zechcieli wspólnie pracować na rzecz jubileuszowych obchodów.

tekst: **Janusz Skotnicki**
burmistrz Tyczyna

Uroczysta Msza Św. inauguracyjna obchody 650-lecia Tyczyna

odbędzie się **11 marca 2018 r. o godz. 12.00**
w kościele parafialnym pw. Św. Katarzyny i Św.
Trójcy w Tyczynie

Eucharystii przewodniczył będzie ks. bp Jan Wątroba

Burmistrz Tyczyna

zaprasza Mieszkańców
na sesję popularno-naukową

pt. „**Mieszkańcy, rody, zdarzenia, czyli 650 lat
Tyczyna w świetle badań historycznych**”

14 marca 2018 r. (Środa)

początek sesji **godz. 10.00,**
sala M-GOK w Tyczynie

W programie sesji wykłady:

- *Tyczyn i jego mieszkańcy w drugiej połowie XVIII w.* - **dr hab. Beata Lorens**, prof. UR (Instytut Historii),
- *Pobożne fundacje Jana Klemensa Branickiego* - **ks. dr hab. Sławomir Zabraniak**, prof. UR (Instytut Historii),
- *Krajobraz małego miasta rezydencjonalnego na przykładzie Tyczyna* - **dr Hubert Mącik** (Instytut Archeologii UR),
- *Tyczyn w latach 1929-1932 w dzienniku Franciszka Kotuli - nauczyciela miejscowej szkoły* - **dr Krzysztof Ruszel**.

W programie także: wręczenie nagród laureatom konkursów wiedzy pt. **Co wiemy o 650 - letnim grodzie** oraz wystawa prac pokonkursowych pt. **Tyczyn XXII w.**

RADA MIEJSKA UCHWALIŁA

26.01 br. odbyła się sesja Rady Miejskiej w Tyczynie. Radni podjęli uchwały w sprawach:

► **Uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Tyczyn na 2018 r.** Program ten w naszej Gminie jest uchwalany rokrocznie. Określa on działania gminy w zakresie profilaktyki oraz minimalizacji szkód społeczno-zdrowotnych wynikających z używania alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych. Głównym celem programu są kompleksowe działania profilaktyczne i edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży szkolnej w celu uświadomienia im zagrożeń wynikających z uzależnienia od alkoholu i innych środków psychoaktywnych. Program podejmuje także tematy dotyczące ograniczenia picia alkoholu, używania narkotyków i dopalaczy oraz szkód zdrowotnych wynikających z używania tych substancji. Celem programu jest zapobieganie, uświadamianie, edukowanie, pomaganie i wspieranie młodych ludzi w kształtowaniu prawidłowych postaw osobowościowych. Ma uczyć, jak powiedzieć „nie” wtedy, gdy jest się pod presją otoczenia i środowiska. Program przeciwdziałania problemom uzależnień polega na wdrożeniu działań profilaktycznych i terapeutycznych we współpracy z różnymi środowiskami działającymi w tym zakresie. Odbiorcami Programu będą mieszkańcy oraz dzieci i młodzież ze szkół z terenu Gminy Tyczyn.

► **Ustalenia zasad i kryteriów rekrutacji do publicznych przedszkoli,** oddziałów przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych, publicznych innych form wychowania przedszkolnego oraz do publicznych szkół podstawowych, dla których organem prowadzącym jest Gmina Tyczyn.

► **Określenia wysokości opłat za korzystanie z wychowania przedszkolnego dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 6 lat, w prowadzonych przez Gminę Tyczyn jednostkach oświatowych.** W przedszkolach, oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych oraz punktach przedszkolnych prowadzonych przez Gminę Tyczyn dzieciom objętym wychowaniem przedszkolnym do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 6 lat, zapewnia się pięć godzin bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki w godz. od 8:00 do 13:00. Za każdą rozpoczętą godzinę świadczeń w zakresie wychowania przedszkolnego, obejmującego nauczanie, wychowanie i opiekę, realizowanego w czasie przekraczającym wymiar zajęć, dla dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 6 lat, ustala się opłatę w wysokości 1 zł. Opłata nie obejmuje kosztów wyżywienia.

► **Wysokości i zasad ustalania oraz rozliczania dotacji celowej dla podmiotów prowadzących żłobki lub kluby dziecięce na terenie Gminy Tyczyn.** Ustala się wysokość dotacji celowej udzielanej przez Gminę Tyczyn dla podmiotów prowadzących żłobki na terenie Gminy Tyczyn w kwocie 300 zł miesięcznie na dziecko objęte opieką, dla podmiotów prowadzących kluby dziecięce na terenie Gminy Tyczyn w kwocie 100 zł miesięcznie na dziecko objęte opieką, z przeznaczeniem na dofinansowanie kosztów pobytu dziecka. Dotacja przyznawana jest na dzieci zamieszkałe na terenie Gminy Tyczyn. Udzielenie dotacji następuje na podstawie umowy zawartej przez Gminę Tyczyn i podmiot pro-

wadzący żłobek lub klub dziecięcy. Wnioski o przyznanie dotacji należy składać w terminie do dnia 30 września roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji.

► **Przyjęcia planu nadzoru nad żłobkami, klubami dziecięcymi w zakresie warunków i jakości świadczonej opieki nad dziećmi do lat trzech.**

► **Ustalenia trybu udzielania i rozliczania oraz trybu przeprowadzania kontroli prawidłowości pobrania i wykorzystania dotacji udzielanych z budżetu Gminy Tyczyn dla publicznych i niepublicznych:** szkół, przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego prowadzonych przez osoby fizyczne i osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego.

► **Wyrażenia zgody na udzielenie dotacji dla Przedszkola Publicznego prowadzonego przez Zgromadzenie Sióstr św. Dominika w Tyczynie** w wysokości wyższej niż określona w art. 16 ust.1 ustawy z dnia 27.10.2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych.

► **Wyrażenia zgody na nabycie nieruchomości.** Działka ewidencyjna nr 1773/2 o pow. 0,2134 ha położona jest w centralnej części Tyczyna przy drodze publicznej ul. Mickiewicza naprzeciwko cmentarza. Przeznaczona będzie na utworzenie miejsc postojowych dla samochodów przy chodniku wzdłuż ul. Mickiewicza oraz na poszerzenie drogi publicznej ul. Partyzantów. Zakup działki i planowana inwestycja przyczyni się do poprawy infrastruktury komunikacyjnej i drogowej w tym rejonie.

► **Zasad udzielenia dotacji celowej z budżetu Gminy Tyczyn dla spółek wodnych oraz sposobu jej rozliczania.** Spółka wodna z uwagi na ograniczone środki finansowe na realizację swoich zadań korzysta z dotacji celowej z Gminy Tyczyn w celu wykonania konserwacji rowów melioracyjnych w Borku Starym i w Tyczynie. Konserwacja polega głównie na: wykoszeniu porostu traw na skarpach i w dnie rowów, odmuleniu dna rowów i przepustów, wycięciu zakrzaczeń rosnących na skarpach i w dnie rowów, plantowaniu - przycięciu skarp rowów, przebudowie przepustów, wyhakowaniu roślin. Prace konserwacyjne wykonywane są w celu wyeliminowania podtopień i zalewania. W uchwale budżetowej na 2018 r. Rada Miejska w Tyczynie przewidziała wysokość dofinansowania w kwocie 10 tys. zł na realizację powyższych zadań.

► **Nadania kategorii drogi gminnej.**

► **Zmiany uchwały Nr XLIV.314.17 Rady Miejskiej w Tyczynie z dnia 15.12.2017 r.** W powyższej uchwale dotyczącej udzielenia pomocy finansowej Powiatowi Rzeszowskiemu na realizację zadania publicznego w § 1 zmienia się nazwę zadania, które otrzymuje brzmienie: „Budowa chodników w ciągu dróg powiatowych na terenie Gminy Tyczyn”.

► **Emisji obligacji.** Środki uzyskane z emisji obligacji komunalnych zostaną przeznaczone na sfinansowanie planowanego deficytu budżetu, w związku z realizacją zadań majątkowych – 3.122.400,00 zł oraz spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań – 1.731.600,00 zł.

► **Zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Tyczyn.**

► **Zmiany uchwały budżetowej gminy Tyczyn na 2018 r.**
► **Zatwierdzenia planu pracy Komisji Rewizyjnej.**

Rubrykę redaguje:

Dorota Michalak
- pracownik Urzędu Miejskiego w Tyczynie,
inspektor ds. obsługi
Biura Rady Miejskiej

Wyniki konsultacji w sprawie przyłączenia sołectwa Matysówka do Rzeszowa

W Gminie Tyczyn zakończyły się konsultacje w sprawie przyłączenia sołectwa Matysówka do Rzeszowa. Konieczność przeprowadzenia konsultacji wynikała z podjętej przez Radę Miasta Rzeszowa ponownej próby rozszerzenia granic miasta kosztem sąsiednich gmin.

W konsultacjach wzięło udział 1149 osób. Przeciw przyłączeniu sołectwa Matysówka opowiedziało się 604 mieszkańców, czyli 55% głosujących. Za przyłączeniem Matysówki do Rzeszowa opowiedziały się 433 osoby, tj. 39%. Wstrzymało się 58 osób, 54 głosy były nieważne.

Zdumiewa fakt, że władze Rzeszowa z uporem forsują ideę budowy silnego miasta kosztem sąsiednich gmin, nie biorąc zupełnie pod uwagę opinii mieszkańców, którzy już w ubiegłych latach sprzeciwiali się przyłączeniu Matysówki do Rzeszowa.

Po raz kolejny mieszkańcy naszej gminy udowodnili, jak dużą rolę odgrywają więzi społeczne, gospodarcze i kulturowe.

tekst: **Janusz Skotnicki**
Burmistrz Tyczyna

Odeszła Helena Sanchez

Niedawno zmarła pani **Helena Sanchez** (z domu Król), taką informację przekazała nam rodzina. Warto wspomnieć o Niej, bo chociaż od tak dawna nie mieszkała w Tyczynie, to była osobą bardzo związaną z naszym miastem i Gminą. Pani Helena po wojnie wyjechała do USA, tam wyszła za mąż. Tęskniła jednak bardzo, bo przez wiele lat **powracała do Tyczyna** w czasie wakacji. Zatrzymywała się u rodziny, u państwa Warcholów z ulicy Zagrody. Lubiła odwiedzać Sanktuarium MB Bożeckiej w Borku Starym, uczestniczyć w nabożeństwach w tyczyńskim kościele, bardzo lubiła też odwiedziny znajomych. Pani Helena Sanchez ufundowała sztandar **Koła Światowego Związku Żołnierzy AK w Tyczynie** i gdy tylko mogła, uczestniczyła w uroczystościach z okazji akcji „Burza”. Przez wiele lat te uroczystości także wspierała finansowo, podobnie jak **tyczyńskie Koło AK**.

Anna Kowalczyk, prezes **Towarzystwa Miłośników Regionu Tyczyna** w latach 90-tych, tak ją wspomina: *Pani Helena, członek honorowy naszego towarzystwa, była osobą bardzo towarzyską, często uczestniczyła w spotkaniach organizowanych wspólnie przez towarzystwo, dom kultury i bibliotekę. Zawsze pięknie ubrana, w strojnym kapeluszu, wyróżniała się na tle naszej społeczności lokalnej. Pamiętam, że bardzo chętnie*

Uroczystości z okazji kolejnej rocznicy akcji Burza.
Na pierwszym planie Helena Sanchez

brała udział w wystawach organizowanych w Muzeum Regionalnym w Tyczynie czy spotkaniach z poezją. Pani Helena Sanchez wspierała nasze towarzystwo także finansowo.

Wszystko się kończy, pani Heleny nie ma już wśród najbliższych i przyjaciół, jednak my wierzymy, że jest tak jak w piosence Ryszarda Rynkowskiego: *Ci, co odchodzą wciąż z nami są. (...)*

Redakcja

Program IMPREZ – marzec 2018

4.03 - „Dziewczyny bądźcie dla nas dobre na wiosnę” – spektakl grupy teatralnej „Teatromaniacy”, mini kiermasz kosmetyków, pokazy makijażu

5.03 - „Impuls” – koncert chrześcijańskich raperów (sala M-GOK)

10.03 - Halowy Turniej Trampkarzy (hala gimnazjum)

17.03 - Halowy Turniej Orlików w piłce nożnej (hala gimnazjum)

17.03 - popisy uczniów **Szkoły Muzycznej AV Music** (sala M-GOK)

18.03 - Halowy Turniej Juniorów Młodszych w piłce nożnej (hala gimnazjum)

24.03 - Halowe Łucznicze Mistrzostwa Polski Młodzików (hala gimnazjum)

24.03 - mecz piłki nożnej (klasa okręgowa) **Strug Tyczyn – Strumyk Maława**

Zarząd Osiedla w Tyczynie

zaprasza wszystkich mieszkańców Tyczyna na ogólne zebranie, które odbędzie się
18 marca br. o godz. 10.00
w sali widowiskowej **M-GOK** w Tyczynie.

W programie:

1. Sprawozdanie Przewodniczącego Zarządu Osiedla z działalności w 2017 r.
2. Przedstawienie planu pracy Zarządu na 2018 r.
3. Inwestycje w Gminie Tyczyn 2017–2018, stan bezpieczeństwa.
4. Wystąpienie zaproszonych gości.
5. Dyskusja – głosy mieszkańców, sprawy różne.

Jan Napora
Przewodniczący Zarządu Osiedla w Tyczynie

„Tu stała mykwa, a tam była synagoga”

Tak zatytułowana została wycieczka po Tyczynie, na którą uczniów **klasy 7b ze Szkoły Podstawowej w Tyczynie** zaprosiła 26.01 br. **Zofia Domino**. Jesienią ta grupa młodzieży wzięła udział w wyjeździe do Bełżca, poznając tragiczny finał opowieści o losach tyczyńskich Żydów. A jak żyli w miasteczku, zanim nadeszły straszne, wojenne czasy? Co dziś po nich zostało?

Towarzystwo Miłośników Ziemi Tyczyńskiej, ze szczególnym zaangażowaniem **Zofii Domino** i **Elżbiety Baran**, włączyło się, m.in. w tej formie, w obchody **Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu**. Odbывают się one 27 stycznia, w rocznicę wyzwolenia obozu koncentracyjnego w Auschwitz-Birkenau. W 2005 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ uchwaliło rezolucję, oznaczając ten dzień i wzywając państwa członkowskie do opracowania programów edukacyjnych, które – poprzez uświadomienie młodzieży na problem Holokaustu – zapobiegać będą aktom ludobójstwa w przyszłości. Wiedza o zagładzie Żydów podczas II wojny światowej ma być też przestrogą przed nienawiścią, rasizmem i uprzedzeniami.

W samo południe w Rynku rozpoczęła się wędrowka uczniów. Z barwnych opowieści siódmoklasiści dowiedzieli się nie tylko o tym, gdzie stała **mykwa** (łaźnia żydowska) czy **synagoga** (dom modlitwy), ale także jak wyglądał powszedni i świąteczny dzień tej społeczności. Młodzież zwiedziła piwnicę, jakich pod kamienicami Rynku zapewne było więcej, a które służyły zaj-

muającym się handlem Żydom jako składy towarów. Uczniowie usłyszeli także o unikatowej kuczce i obchodach święta Sukkot.

Wyjątkowy nastrój stworzyła nasza przewodniczka, zabierając uczestników na **cmentarz – kirkut**, prezentując **ochel**, w którego wnętrzu młodzi ludzie zapalili symboliczne świece za ok. 1000 członków diaspory żydowskiej, którzy w przedwojennym Tyczynie stanowili trzecią część ludności miasteczka i którzy do niego już nigdy nie powrócili.

Podsumowaniem wycieczki było obejrzenie wykonanych przez Niemców unikatowych zdjęć, które pokazywały kilku mieszkańców i rozpoznawalne dziś jeszcze domy. Spotkanie w gościnnych progach CDKiIT zakończyło zimowy, historyczny spacer.

W imieniu jego uczestników bardzo serdecznie dziękuję **Zofii Domino**, która wycieczkę przygotowała i ofiarne prowadziła, wkładając w swą opowieść serce i entuzjazm, z jakim dzieli się swą wiedzą i miłością do rodzinnego miasta.

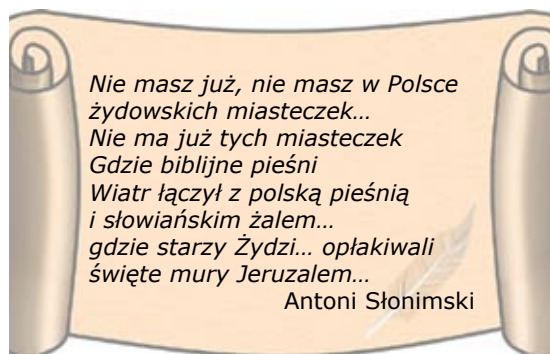
Tekst: **Bogumiła Dziepak**
- wychowawczyni klasy 7b

Dzień pamięci o ofiarach Holokaustu w Tyczynie

Instytut Historii przy Uniwersytecie Rzeszowskim już po raz 10. obchodził Międzynarodowy Dzień Pamięci o ofiarach Holokaustu na Podkarpaciu. Do Komitetu Organizacyjnego tych obchodów zostało zaproszone TMZT wraz z burmistrzem Tyczyna. Uroczystości poświęcone tym obchodom odbywały się w 66 miejscowościach Podkarpacia w dniach 22-28.01 br.

„**Wieczór przy szabasowych świecach**”, poświęcony historii tyczyńskich Żydów, został zorganizowany przez TMZT i odbył się w CDKiIT w Tyczynie. Historia tyczyńskich Żydów, którzy do wybuchu II wojny światowej stanowili 1/3 społeczności miasteczka, jest częścią historii Tyczyna. Temat ten jest szczególnie ważny w roku jubileuszu 650-lecia nadania przez króla **Kazimierza Wielkiego** praw miejskich Tyczynowi.

O losach tyczyńskich Żydów (więcej informacji na str. 11) podczas szabasowego wieczoru opowiedziały zebrany **Elżbieta Baran** i **Zofia Domino**. Prelekcje

wzbogaciła wystawa zdjęć „tamtego Tyczyna” oraz projekcja fotografii ukazujących społeczność żydowską mieszkającą w Tyczynie. Spotkanie uświetniły pieśni żydowskie w wykonaniu: **Katarzyny Pilat**, przy akompaniamencie **Anny Jureczko** (pieśni z musicalu „Skrzypek na dachu”), i **Patrycji Jurek** (opiekun: **Agnieszka Fudali**, utwory: „Rebeka”, „Austeria”, „Warszawo ma...”) oraz niezwykle wzruszający występ 8-letniego **Marcela Kusego** – akordeonisty, ucznia rzeszowskiej Szkoły Muzycznej („Warszawo ma...”, „Kartarynka”).

Na kolejną część artystyczną wieczoru złożyły się wiersze **Mieczysława Skotnickiego** ze zbioru „Za ostatnim szabasem”, które czytali **Marlena Baran** (z grupy „Teatromaniacy” działającej przy CDKiIT) oraz członkowie rodziny pana Mieczysława: **wnuk Paweł** i **syn Janusz Skotnicki**.

Dziękujemy wszystkim artystom za włączenie się w przygotowanie części artystycznej „Wieczoru...”, a uczestnikom spotkania za liczny udział.

Tekst: **Elżbieta Baran** – prezes TMZT

Spotkanie noworoczne członków TMZT

W niedzielne popołudnie 28.01 br. członkowie TMZT spotkali się w sali widowiskowej M-GOK w Tyczynie, by w świątecznej atmosferze podsumować działalność Towarzystwa w 2017 r. oraz wspólnie kolędować. W spotkaniu oprócz członków Towarzystwa uczestniczyli również zaproszeni goście: burmistrz Tyczyna **Janusz Skotnicki**, przewodniczący Rady Miejskiej **Adam Skowroński**, ks. proboszcz **Marian Czenczek** (który jest także członkiem TMZT), a także **Helena i Piotr Cieślowie** – przyjaciele Towarzystwa.

W pierwszej części spotkania wysłuchaliśmy prezes TMZT **Elżbietę Baran**, która przedstawiła informacje o działalności Towarzystwa w minionym roku. Głównym celem działalności Towarzystwa w 2017 r. było upowszechnianie wiedzy o tradycjach i historii miasta oraz edukacja uczniów szkół gminy Tyczyn.

W ramach tych zadań we współpracy ze szkołami zorganizowano dwa konkursy: plastyczny pt. „**Piękno naszej Ziemi Tyczyńskiej**” oraz historyczny (stanowiący część inauguracji obchodów 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości) pt. „**Droga do Niepodległej**”. Charakter edukacyjny miała wycieczka uczniów kl. 7a i 7b ze SP w Tyczynie do **obozu zagłady w Belżcu** – miejsca kaźni m.in. tyczyńskich Żydów. Podczas wycieczki młodzież odwiedziła znajdujący się w **Rokietnicy** grób ostatniego właściciela Tyczyna **Witolda Uznańskiego**, a w **Dubiecku** pałac **Anny Pileckiej** (również jednej z właścielek naszego miasta).

Wiele pieszych wycieczek „Wokół tyczyńskiego wzgórza śladami zabytków” zarówno dla młodzieży, jak i dorosłych prowadziła **Zofia Domino**, która była także organizatorką trzydniowej wycieczki do Warszawy. Podczas wyjazdu do stolicy zwiedzono wiele ciekawych miejsc (m.in. Muzeum Powstania Warszawskiego, cmentarz Stare Powązki – tu grób **Kasi Sobczyk**, patronki tyczyńskiego M-GOK), Stadion Narodowy, Sanktuarium Opatrzności Bożej).

Towarzystwo jest członkiem Komitetu Organizacyjnego Kongresu Stowarzyszeń Regionalnych Woj. Podkarpackiego, który po raz trzeci odbył się na Uniwersy-

tecie Rzeszowskim. Tyczyn był promowany na Kongresie przez zespół „**Flimero**” i panie z grupy twórczej „**Żyj kolorowo**” (działającej przy Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Informacji Turystycznej w Tyczynie), które przygotowały wystawę swoich artystycznych wyrobów wykonanych podczas warsztatów. Obie tyczyńskie grupy zrobiły duże wrażenie na uczestnikach Kongresu.

We współpracy z CDKiIT zorganizowano także wystawę starych, szkolnych fotografii uczniów SP w Tyczynie z lat 1959-1970 oraz wystawę obrazów **Anny Domino** (członka naszego Towarzystwa). Z okazji zbliżającej się 650. rocznicy nadania praw miejskich Tyczynowi TMZT wydało nowy folder zawierający informacje o historii Tyczyna oraz zdjęcia właścicieli miasta i jego zabytki.

Po tej oficjalnej części przyszła kolej na dzielenie się opłatkiem, noworoczne życzenia i wspólne kolędowanie. W trakcie wieczoru nie zabrakło też prezentów. Burmistrz **Janusz Skotnicki** obdarował członków Towarzystwa kalendarzami wydanymi z okazji jubileuszu miasta, a **Zofia Szura-Domino** przygotowała dla uczestników wycieczki do Warszawy płyty ze zdjęciami z pobytu w stolicy.

Kolędującym akompaniowali panowie **Zbigniew Sztaba** i **Jan Mucha**, za co serdecznie dziękujemy. Po dziękowaniu kierujemy również do pań **Beaty Rychlik** i **Katarzyny Jopek** za piękny wystrój stołów oraz dyrektor **Zofii Matys** za pomoc w organizacji spotkania.

Tekst: **Elżbieta Baran** – prezes TMZT

Stare fotografie. Świadkowie naszej historii

Prezentowane poniżej zdjęcia pochodzą z kolekcji **Łukasza Biedki** z Warszawy. Po raz pierwszy można je było zobaczyć w Tyczynie podczas „**Wieczoru przy szabasowych świecach**”, jaki Towarzystwo Miłośników Ziemi Tyczyńskiej zorganizowało 27.01 br. w Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Informacji Turystycznej w Tyczynie. Spotkanie odbyło się z okazji obchodów Międzynarodowego Dnia Pamięci o ofiarach Holokaustu. Fotografie zostały wykonane prawdopodobnie przez żołnierzy niemieckich w czasie II wojny światowej, przed wywiezieniem Żydów do getta rzeszowskiego. (Red.)

Zdj. obok z pewnością przedstawia tyczyńskich Żydów. W tle widok prawdopodobnie na kamienicę przy ul. Mickiewicza 2

Na fot. obok tyczyński homaciarz Samuel Sternlicht przed swoim sklepikiem. Pisz o nim Antoni Mikrut w książce pt. *Tyczyn. Dziedzictwo kulturowe*

Na zdj. z prawej - w tle z prawej strony - widok na ulicę Targową w Tyczynie

Kultywujemy tradycję wspólnego koledowania

Sala widowiskowa M-GOK w Tyczynie każdego roku w styczniu wypełniona jest niemal do ostatniego krzesła. Dzieje się tak za sprawą Przeglądu Kolędowego pt. „**Pójdźmy wszyscy do stajenki**”. Sam przegląd nie ma charakteru konkursowego, nie wyłania zwycięzców ani laureatów. Wszyscy wykonawcy oceniani są przez publiczność i nagradzani brawami. Na przestrzeni 13 lat wystąpiło około 50 zespołów. Wiele z nich w Tyczynie występowało kilkakrotnie, ale co roku pojawiają się także nowe.

O koledach i chórach z **Zofią Matys**, dyrektor Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury im. Katarzyny Sobczyk w Tyczynie, rozmawia **Alicja Kustra**.

Pani Zofio, jakie są cele organizowania przeglądu chórów?

Przegląd jest wydarzeniem artystycznym o charakterze religijnym. Jego celem jest kultywowanie tradycji wspólnego śpiewania kolęd, pastorałek i pieśni bożonarodzeniowych oraz radosne przeżywanie czasu Bożego Narodzenia. Każdego roku przegląd rozpoczyna uroczysta msza święta z udziałem chórów, następnie w sali widowiskowej M-GOK w Tyczynie odbywa się koncert, podczas którego zespoły prezentują po dwie kolędy. Tradycją stało się, że na zakończenie uczestnicy, organizatorzy i publiczność wspólnie śpiewają tytułową kolędę „Pójdźmy wszyscy do stajenki”.

Kto był pomysłodawcą zorganizowania w Tyczynie przeglądu?

Pierwszy przegląd odbył się trzynaście lat temu, jego pomysłodawcą był **Jan Hermaniuk**, ówczesny przewodniczący Stowarzyszenia Rodzin Katolickich w Tyczynie. Jednak od samego początku głównym organizatorem jest nasza instytucja kultury, czyli M-GOK w Tyczynie, a współorganizatorami są: Burmistrz Tyczyna oraz Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Rzeszowskiej z przewodniczącym **Kazimierzem Gołojuchem**. Swoim patronatem obejmowali przegląd także **ks. bp Kazimierz Górny**, a obecnie **ks. bp Jan Wątroba**.

W tym roku dyrektorem artystycznym była Beata Adamczyk.

Tak, to prawda. Pani Beata, dyrygentka tyczyńskiego chóru „Sancta Catarina”, od trzech lat pełni funkcję dyrektora artystycznego naszego przeglądu. Jej wskazówki są bardzo cenne dla organizatorów i uczestników. Poprzednikiem pani Beaty był **Andrzej Szypuła**, osoba bardzo znana i zasłużona w naszym województwie. Pan Andrzej funkcję dyrektora artystycznego sprawował 10 lat.

Naszym dyrektorem artystycznym Beacie Adamczyk i Andrzejowi Szypule w imieniu zespołów i własnym bardzo serdecznie dziękuję.

Czym wyróżniał się tegoroczny przegląd?

Przegląd w tegorocznej edycji wyraźnie dzielił się na dwie części. W pierwszej wystąpiły chóry dziecięco-młodzieżowe, część tę zakończył koncert chóru węgierskiego. Cieszę się bardzo z tak licznej obecności dzieci i młodzieży, bo ich obecność przyczyniła się do stworzenia takiego ciepłego klimatu. Po raz pierwszy w tym roku mogliśmy podziwiać ciekawy układ taneczny w stylu hip-hopu. Przypomnijmy, że choreografię

dla dzieci ze Scholi Dzieci Maryi z naszej parafii przygotowała **siostra Dobra-wa**. W części drugiej wystąpiło aż 11 chórów z różnych stron Podkarpacia, a także z Węgier (chór węgierski gościliśmy już trzeci raz).

Ile osób wzięło udział w tegorocznym przeglądzie?

W tym roku wystąpiło 15 zespołów, które

w sumie liczyły ponad 400 osób, najwięcej jak do tej pory. Było to dla nas, organizatorów, ogromne wyzwanie, tym bardziej, że w M-GOK w Tyczynie nadal trwa remont. Dzięki koncentracji i zaangażowaniu pracowników daliśmy radę. Bardzo serdecznie dziękuję za pomoc Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Tyczynie, która jak co roku gości uczestników przeglądu w swoich pomieszczeniach.

Korzystając z okazji, bardzo dziękuję: wszystkim zespołom biorącym udział w przeglądzie, wiernej tyczyńskiej publiczności, **proboszczowi ks. Marianowi Czenczkowi**, Burmistrzowi Tyczyna **Januszowi Skotnickiemu** oraz wszystkim osobom, które dołożyły swoją cegiełkę pomocy przy organizacji tegorocznej edycji przeglądu „Pójdźmy wszyscy do stajenki”.

Dziękuję bardzo za rozmowę.

Z **Zofią Matys** rozmawiała **Alicja Kustra**
- red. naczelna GT

Wszyscy, którzy chcą wesprzeć **ZOSIĘ TENDELSKĄ**, mogą wpłacać datki na **konto fundacji Avalon: 62160012860003003186426001** z dopiskiem: „**Tendelska 3008**” lub podarować **1 procent podatku**, nr KRS: 0000270809 (z takim samym dopiskiem).

Podaruj Adasiowi 1% swojego podatku

Fundacja Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”
KRS: 0000037904
Cel szczegółowy: 16127 Mytych Adam

Szanowni Darczyńcy!
Prosimy o zaznaczenie w zeznaniu podatkowym pola „Wyrażam zgodę”
<http://dzieciom.pl/podopieczni/16127>

Ferie w gminie Tyczyn

W Tyczynie

Tegoroczne zajęcia feryjne organizowane w Tyczynie przez **Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury** odbywały się w jego filii - **Centrum Dziedzictwa Kulturowego i Informacji Turystycznej** w Tyczynie.

Pierwszego dnia podczas gier i zabaw integracyjnych nasza grupa poznała się i opracowała regulamin uczestnictwa w zajęciach. Każdy z uczestników stworzył swój futurystyczny portret, angażując talent plastyczny i wyobraźnię. W kolejnym dniu odwiedziliśmy **Miejską i Gminną Bibliotekę Publiczną w Tyczynie**, gdzie odbyły się zajęcia pt. „**Tyczyn - miasto, które kocham**” (więcej o zajęciach na str. 12).

Dla uczestników zajęć feryjnych zorganizowaliśmy również wyjazd do Centrum Zabaw „**Fantazja**”, w któ-

rym dzieci miały możliwość na beztroską zabawę oraz mogły zrobić własnoręcznie lizaka.

Naszym podopiecznym bardzo podobała się też wizyta w **Experymentarium 3Z**, w którym świetnie się bawiliśmy, ale przede wszystkim poznaliśmy tajemnice fizyki, a dokładniej otaczającego nas powietrza. Proste, ale bardzo efektowne eksperymenty zaprezentowali nam **Paweł Pasterz** oraz **Małgorzata Wilczak**.

Zajęcia zakończyła przebiegająca zabawa karnawałowa uczestników zajęć feryjnych z wszystkich filii M-GOK, która odbyła się w **Centrum Rekreacyjno-Kulturalnym (CR-K) w Kielnarowej**. Zabawa połączona była z prezentacją spektaklu tanecznego autorstwa **Pauliny Paszek-Kruczyńskiej**, grupy „**Taneczna Eksplozja**” z Przyszowa oraz warsztatami tanecznymi.

W Hermanowej

W pierwszym tygodniu ferii zimowych **Biblioteka i Dom Ludowy w Hermanowej** zaprosiły dzieci szkolne do udziału w zajęciach interdyscyplinarnych pod hasłem: „**Podróże małe i duże**”. Feryjną podróż rozpoczęliśmy z **Feriolandu** – tak nazwaliśmy wymyśloną krainę, w której codziennie się spotykaliśmy. Zaprojektowaliśmy i w drodze konkursu wybraliśmy godło i flagę Feriolandu. Z naszych projektów powstała barwna wystawa prac.

W Kielnarowej

Dzieci uczestniczące w zajęciach feryjnych w Centrum Rekreacyjno-Kulturalnym w Kielnarowej brały udział w **konkursach, zabawach, zajęciach plastycznych**, odbył się nawet **pokaz mody**. Zawsze dużym zainteresowaniem uczestników cieszą się zajęcia kulinarne, których i w tym roku nie zabrakło. Najbardziej oczekiwany był moment, w którym dzieci mogły zjeść to, co same przygotowały.

Na zakończenie zajęć feryjnych w naszym Centrum gościliśmy uczestników ferii z wszystkich filii M-GOK oraz grupę dziecięcą „**Taneczna Eksplozja**” z Przyszowa, która wystąpiła z przedstawieniem pt. „**Narodziny Dobra**”. Po nim odbyła się wspólna zabawa taneczna, podczas której dzieci poznały kroki tańca izraelskiego.

teksty: **Zakia Cieślicka-Majka, Barbara Stybak**
Barbara Płodzień, Barbara Mrocza

Dzięki pogadankom, zajęciom plastycznym, ruchowym, kulinarnym oraz informatycznym dzieci poznały położenie geograficzne, język, tradycje, kulinaria, kulturę, zabytki oraz dzieła znanych artystów z wybranych krajów. Furorę zrobiła własnoręcznie przygotowana i upieczona włoska pizza.

W ostatnim dniu uczestnicy zajęć feryjnych z całej gminy spotkali się w CR-K w Kielnarowej na tanecznym przedstawieniu pt. „**Narodziny dobra**” w wykonaniu dzieci z Przyszowa.

W Borku Starym

W dniach 29.01-2.02 br. W Domu Ludowym w Borku Starym odbywały się zajęcia feryjne dla dzieci ze szkoły podstawowej. Ponad dwudziestoosobowa grupa młodych borkowian spędzała wspólnie czas na różnorodnej aktywności. Podczas spotkania w bibliotece dzieci poznały **legendę o Starym Borku** i przygotowały piękne prace plastyczne na konkurs „**Legenda całego świata**”, organizowany przez SP nr 28 w Rzeszowie. Część zajęć spędziliśmy w kuchni, wypiekając pyszne ciasteczka i aromatyczne jabłka z cynamonem, a kalorie po degustacji spalone zostały podczas zajęć ruchowych: aerobiku i spaceru do lasu. Sporą atrakcją tegorocznych zajęć były wyjazdy: do Teatru „**Maska**” w Rzeszowie na spektakl „**Calineczka**” oraz do CRK w Kielnarowej na widowisko „**Narodziny Dobra**” i wspólną zabawę karnawałową.

Serdecznie dziękuję uczestnikom zajęć za wspólnie spędzony czas i **Iwonię Filip** za opiekę podczas wyjazdów.

Wiosenny spacer zimową porą

Dla Babci, dla Dziadka serduszeko mam...

*Kochani dziś okazja rzadka,
mamy Dzień Babci i Dziadka!
Dziś wnuczek i wnuczka, mają życzeń sto:
Babciu i Dziadku żyjcie latek sto!*

Babcia i dziadek to bardzo ważne osoby w życiu każdego dziecka, dlatego w tym szczególnym dniu **przedszkolaki ze Szkoły Podstawowej w Hermanowej** również pamiętały o jubilatach w dniu ich święta.

24.01 br. dzieci z obu grup przedszkolnych zaprosiły do przedszkola swoje kochane babcie i dziadków. Pod okiem swoich pań (**Beaty Jabłońskiej i Małgo-**

rzaty Błędnia) przygotowały dla nich specjalny program artystyczny, recytowały wiersze, śpiewały piosenki i tańczyły różnorodne układy taneczne. Niejednej babci i dziadkowi łza kręciła się w oku. To był naprawdę wyjątkowy dzień, przepełniony uśmiechem, radością i dumą. Szczęśliwe oraz rozpromienione twarze jubilatów po raz kolejny utwierdziły nas w tym, jak ważne są takie spotkania. Po części artystycznej dzieci wręczyły swoim ukochanym babciom i dziadkom upominki oraz laurki, następnie wszyscy udali się na przygotowany przez rodziców przedszkolaków słodki poczęstunek.

Tekst: **Aleksandra Kustra**
- nauczyciel przedszkola, świetlicy

PÓŁKA Z KSIĄŻKAMI

Joanna Łenyk-Barszcz i Przemysław Barszcz są autorami książki „**Poza horyzont. Polscy podróżnicy**”. Publikacja prezentuje sylwetki dwunastu Polaków i mieszkańców Rzeczypospolitej, którzy wykorzystując najróżniejsze środki lokomocji (w zależności od czasów, w których żyli), docierali do nie tyle najdalej, co nieznanymi zakątków świata. Kto pojawia się na kartach prezentowanej książki?

Świętosława (córnka **Mieszka I i Dobrawy**) dzięki małżeństwu z **Erykiem Zwycięskim** była królową Szwecji i Danii. **Jaksa Gryfita** - krzyżowiec i fundator klasztoru bożogrobców w Miechowie, odbył podróż do Ziemi Świętej, skąd powrócił po roku. **Benedykt Polak** - franciszkanin, brał udział w pierwszej, dwuletniej wyprawie Europejczyków do stolicy imperium mongolskiego. **Gaspar da Gama** - po-

dróżnik żydowski urodzony prawdopodobnie w Królestwie Polskim. Rzemieślnicy polscy, którzy na początku XVII w. wyemigrowali do „Nowego Świata” (jak wówczas nazywano tereny dzisiejszych Stanów Zjednoczonych). **Michał Boym** - jeden z pierwszych europejskich sinologów, misjonarz w Chinach. **Krzysztof Arciszewski** - generał artylerii wojsk holenderskich i wojsk Rzeczypospolitej, wygnany z kraju za zabójstwo brata, osiadł w Brazylii. **Maurycy Beniowski** (pocho-
dzenia słowacko-węgierskiego, choć uważał się za Polaka) - za udział w konfederacji barskiej został zesłany na Kamczatkę, z której udało mu się uciec. **Józef Warszewicz** - botanik, który w połowie XIX w. odbył naukowe podróże do Ameryki Środkowej i Południowej. **Józef Kubary** - badacz Oceanii. **Benedykt Dybowski** - badacz jeziora Bajkał i Dalekiego Wschodu. **Julian Fałat** - malarz, w latach 80. XIX w. odbył podróż do-

okoła świata, którą udokumentował akwarelami. Tekst dopełniają ilustracje i kolorowe fotografie.

„**Kobiety kresowe**” **Marka A. Koprowskiego** to kolejne wydawnictwo prezentujące dzielność polskich kobiet. Autor (dziennikarz, historyk zajmujący się głównie tematyką wschodnią) na kartach książki oddał głos sześciu kobietom, które wywodziły się z terenów **Kresów II Rzeczypospolitej** (a obecnie z Litwy, Białorusi i Ukrainy). Każda z nich opowiada dzieje swojej rodziny, wpisane w dramatyczną historię naszego kraju, poczynając od odzyskania przez Polskę niepodległości aż do czasów współczesnych.

Z opowieści wyłania się obraz kobiet niezwykle odważnych, o wielkim hartie ducha, które pielęgnowały w sobie i bliskich głęboko wpojony jeszcze w dzieciństwie patriotyzm. Za taką postawę - pełną szacunku i oddania ojczyźnie - były wielokrotnie szykanowane, co nie przeszkodziło im jednak trwać przy własnych wartościach na przekór wszelakim przeciwnościom.

Poleca: **Agnieszka Rożek-Janda**

Dom Ludowy w Borku Starym

serdecznie zaprasza na

program kabaretowy pt. **Baba i Chłop**

w reżyserii **Haliny Borowskiej**.

6 marca (wtorek) 2018 r., godz. 18.00

sala widowiskowa Domu Ludowego
w Borku Starym

Losy gminy żydowskiej w Tyczynie

Obchodzony 27.01 Międzynarodowy Dzień Holokaustu jest dobrą okazją, by przypomnieć losy tyczyńskich Żydów, którzy mieszkali w naszym miasteczku już w XV wieku. Historia Tyczyna, który obchodzi w tym roku 650-lecie powstania, to też historia gminy żydowskiej osiadłej w naszym mieście.

Tyczyn łączyły podobne związki ze środowiskiem żydowskim, jakie miały miejsce w wielu galicyjskich miasteczkach. Pierwsze adnotacje o Żydach zamieszkujących Tyczyn pochodzą z akt sądowych i kronik parafialnych z XV w. Więcej wiadomości na ten temat pochodzi dopiero z XVII w., a to za sprawą pożaru miasta w 1627 roku spowodowanego przez żydowskich szynkarzy w czasie wesela. Wydarzenia XVIII w. (najazdy Tatarów, pięciokrotne pożary miasta, epidemie chorób) stały się przyczyną wyludnienia miasteczka, co z kolei wpłynęło na **intensywne osiedlanie się Żydów w Tyczynie**. Ponadto na wzrost osadnictwa wpłynęło położenie miasta na ważnym szlaku handlowym, łączącym Kraków ze Lwowem.

Już w XVIII w. gmina żydowska posiadała **18 domów** wokół tyczyńskiego Rynku i 5 na Przedmieściu miasta, **2 synagogi** (służące również jako szkoły religijne), **rytualną łaźnię**, cmentarz oraz własnych rzemieślników i rzeźników przygotowujących stosowną odzież i kosztowną żywność. W XIX w. wraz ze wzrostem liczby mieszczan rosła także liczba Żydów. Te dwie społeczności mieszkaly obok siebie przez prawie pięć wieków, choć były między nimi różnice kulturowe, obyczajowe, językowe i religijne. Mimo że obie religie, katolicka i żydowska, zazębiały się, to były przyczyną podziałów. Stary Testament, zawierający zasady religii Mojżeszowej, jest jednym z podstawowych składników religii chrześcijańskiej. Żydzi uznawali się za „**naród wybrany**” wyznający wiarę w prawdziwego Boga. Katolicy zaś patrzyli na nich jak na zbrodniarzy, którzy ukrzyżowali Chrystusa, nie uznając Go za Boga.

Tyczyńscy Żydzi zajmowali się głównie handlem: zbożem, mięsem, drzewem, bydłem itp., a jeżeli uprawiali rzemiosło, to wybierali zawody nie wymagające wysiłku fizycznego, jak np. szewc, krawiec, fryzjer, zegarmistrz. Skupowali również ziemię od chłopów mających kłopoty finansowe. Żydów charakteryzowała oszczędność i cierpliwość w dążeniu do bogactwa się. Potrafili biedować, a nawet głodować, aby dojść do choćby drobnego kapitału.

Nieodłącznym elementem życia publicznego nie tylko w Tyczynie, ale też w innych galicyjskich miastach, były **szynki i karczmy żydowskie**, które były powodem obwiniania Żydów za rozpijanie chłopów, szczególnie w dni targowe. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 r. i opuszczeniu miasta przez wła-

dze austriackie zdarzały się napady na żydowskie sklepy przez okolicznych chłopów. Tym aktom grabieży przeciwni byli mieszcianie i Kościół, o czym świadczą wypowiedzi ówczesnego proboszcza **ks. Franciszka Wolskiego**, odnotowane w Kronice Parafialnej. W międzywojennej historii Tyczyna widoczny był wzrost znaczenia ludności żydowskiej. Potwierdza to ostatni przedwojenny skład Rady Miejskiej, w której na 12 radnych było **4 Żydów**. Do wybuchu II wojny światowej stosunki między tyczyńskimi katolikami i Żydami układały się dość dobrze. Mimo drobnych sprzeczek, czasem procesów sądowych, nie było aktów nienawiści rasowej czy wyznaniowej.

Historię tyczyńskich Żydów zamknął wybuch II wojny światowej. Represje na ludności żydowskiej od początku wojny miały charakter masowy i ogólnopolski. Już podczas wkroczenia pierwszych oddziałów niemieckiej armii do Tyczyna miały miejsce przypadki bicia Żydów, rozbijania ich sklepów, zabierania majątku. Taka sytuacja utrzymywała się do 1941 r. Tragicznym dla nich okazał się **rok 1942**, kiedy to już w marcu zwożono do Tyczyna Żydów z okolicznych wsi. Ogłoszono, że każdemu Polakowi, który udzieli pomocy Żydom, grozi kara śmierci. Wyznaczono Żydom okup pieniężny w postaci złota, biżuterii, dolarów. Ponadto wszyscy Żydzi (ok. 1250 osób) mieli w ciągu trzech dni (25-27 czerwca) opuścić miasto i udać się do rzeszowskiego getta. Miejscowi chłopci pod eskortą Niemców wywozili Żydów do Rzeszowa, skąd w lipcu odtransportowano ich do **oboza zagłady w Bełżcu** i do lasów głogowskich na rozstrzelanie.

Po wywózce Żydów z Tyczyna Niemcy zburzyli synagogę i niektóre żydowskie domy, zniszczono żydowski cmentarz, a płytami nagrobkowymi wybrukowano tyczyński Rynek. Lepsze domy żydowskie sprzedano. A wszystko działo się pod nadzorem ówczesnego burmistrza **Heucherta**. W tej tragicznej sytuacji, zarówno dla narodu polskiego, jak i żydowskiego, znaleźli się ludzie, którzy z narażeniem życia udzielali pomocy Żydom.

Po tyczyńskiej gminie żydowskiej zachowały się do czasów współczesnych **dwie nekropolie**. Pierwsza z nich to 27-arowy cmentarz z XVI wieku, z fragmentami nagrobków, zlokalizowany niedaleko parku w Tyczynie (spoczywa tu zmarły 10.07.1927 r., uznany za świętego **Salomon Leib Weichselbaum** oraz ojciec cadyka z Leżajska - przyp. red.) i drugi, zaniedbany, przy ul. Kościuszki, gdzie grzebano zmarłych na cholera i tyfus, założony przed 1830 rokiem. Pozostałością po obecności Żydów w Tyczynie jest też „**kuczka**” w jednej z tyczyńskich kamienic – miejsce modlitw dziękczynnych za zebrane plony, w czasie trwającego 8 dni „**święta szalasów**”, będącego pamiątką wędrówki Izraelitów przez pustynię po ucieczce z Egiptu.

Tekst: **Elżbieta Baran** - prezes TMZT

Połowa lat 30. XX w., panorama Tyczyna. Z lewej strony fotografii widoczna synagoga żydowska (biały dach), spalona na początku II wojny św.

My się zimy nie boimy...

Mimo że tegoroczna zima bardziej przypomina jesień i wiosnę, warto dbać o naszych pierzastych przyjaciół. Z taką myślą 19.01 br. bibliotekarze MiGBP przeprowadzili zajęcia edukacyjne dla dzieci z wszystkich grup **Przedszkola Publicznego Zgromadzenia Sióstr Św. Dominika w Tyczynie**. Tego dnia spotkało się z nami ponad 160 przedszkolaków.

Zajęcia rozpoczęliśmy od przeczytania opowiadania **Hanny Zdzitowieckiej** pt. „Gawronek poznaje zimę”, a potem dzieci obejrzały prezentację multimedialną o tym, jak pomagać ptakom w zimie, jak je dokarmiać.

Bibliotekarze Monika Dziadura i Aleksandra Trojanowska wspólnie z dziećmi z grupy „Krasnoludki”

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Tyczynie serdecznie dziękuje **Darczyńcom** za przekazanie do naszych bibliotek nowych książek. W ostatnim czasie oddorowali nas: **Anna Negacz, Krzysztof Negacz, Mirosława Terczyńska i Halina Drażek**.

Serdecznie dziękujemy!

Spotkanie autorskie

z pisarką

**MAGDALENA
ZIMNY-LOUIS**

**25.04.2018 r.
godz. 17.00
MiGBP w Tyczynie**

Organizator:

DKK

dyskusyjny klub książki

działający przy MiGBP w Tyczynie

Poznajemy Tyczyn

W ramach tegorocznych zajęć feryjnych, organizowanych przez M-GOK w Tyczynie, 30.01.2018 r. nasza biblioteka przygotowała zajęcia pt. „**Tyczyn – miasto, które kocham**”. Dzień ten poświęciliśmy bliższemu poznaniu naszego miasteczka, które w tym roku obchodzi swój jubileusz 650-lecia powstania. Dwudziestoosobowa grupa dzieci w wieku 7-11 lat wykazała się świetną znajomością zabytków Tyczyna i najciekawszych miejsc, które warto zobaczyć w naszym miasteczku.

Spotkanie z dziećmi rozpoczęliśmy od przeczytania legendy o powstaniu Tyczyna. 650 lat temu król **Kazimierz Wielki** zezwolił **Bartoldowi Tycznerowi** na założenie miasta o nazwie Tyczyn. Zadaniem uczestników było opracowanie albumu promującego najciekawsze zabytki i miejsca Tyczyna, z wykorzystaniem przygotowanych fotografii i materiałów plastycznych. Powstałe prace można podziwiać w Oddziale dla dzieci naszej biblioteki.

Tyczyn w historii i legendzie

Mówią, że legenda to starsza siostra historii. W legendach prawda łączy się z fantazją osób, które nam je opowiadają. Jednak to legendy w przystępny sposób pokazują dzieciom, jak wyglądały dawne czasy, postaci i wydarzenia.

Właśnie w oparciu o **legendę o założeniu Tyczyna** w lutym w Bibliotece realizowany jest cykl zajęć pt. **Tyczyn w historii i legendzie**. Dzieci słuchają legendy o założeniu Tyczyna, a następnie rysują, jak sobie wyobrażają miasto 650 lat temu. Kolejnym punktem zajęć jest układanie puzzli z zabytkami Tyczyna. W naszych edukacyjnych zajęciach wzięli już udział: uczniowie klasy IIIC (wych. **Anita Dobrowolska**) i kl. Ia (wych. **Katarzyna Konkol**).

teksty: **Monika Dziadura, Agnieszka Janda**
- bibliotekarze MiGBP w Tyczynie

Uczniowie klasy Ia

Królewskie początki naszego miasta

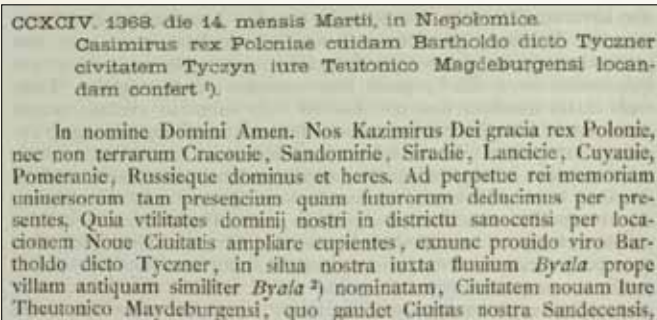
Kazimierz Wielki, obraz Jana Matejki. Źródło: www.pinakoteka.zascianek.pl

Wszystko zaczęło się od króla **Kazimierza Wielkiego**, a właściwie od... jego pasji do polowania. **14 marca 1368 roku** król wydał w **Niepołomicach akt lokacyjny Tyczyna**. Co mogło skłonić władcę do wydania pozwolenia na utworzenie naszego miasteczka?

Żeby znaleźć odpowiedź na to pytanie, trzeba cofnąć się do X wieku, kiedy to teren dzisiejszej Polski południowo-wschodniej przynależał do **Rusi Czerwonej**. Obszar ten znalazł się ostatecznie w granicach państwa polskiego w 1340 r., po zwycięskiej wyprawie króla Kazimierza Wielkiego. Od tego momentu Tyczyn z okolicznymi osadami należał do ziemi sanockiej, a potem przemyskiej. Ponieważ do 1340 r. Tyczyn wraz z okolicą był poza granicami Polski, król chciał zajęte tereny w jakiś sposób zespolić z Królestwem, likwidując m.in. odgraniczający obie krainy szeroki pas lasu. Do tego celu władca mógł wybrać akcję zakładania nowych osad. Z aktu lokacyjnego Tyczyna dowiadujemy się, że nowe miasto miało być lokowane „w królewskich lasach”. Potwierdzałoby to przypuszczenie, że król zmierzał do likwidacji (lub przynajmniej zmniejszenia) niezamieszkałego leśnego terenu, który oddzielał Królestwo Polskie od zdobytych ziem Rusi Czerwonej. Innym pretekstem do powołania Tyczyna mógł być brak na nowo zdobytym terenie ośrodka królewskiego (w 1354 r. Rzeszów przeszedł w ręce prywatne).

Co zawierał akt lokacyjny Tyczyna?

Z aktu erekcyjnego naszego miasta możemy się dowiedzieć, że król Kazimierz Wielki, chcąc zwiększyć swoje dochody na Ziemi Sanockiej, powierzył **Bartoldowi (zwanemu Tycznier)** zadanie lokowania nowego miasta w królewskich lasach, w pobliżu wsi Biała, nad rzeką o takiej samej nazwie (obecnie Strug). Pewne

Fragment aktu lokacyjnego Tyczyna. Cały tekst (po łacinie) znajduje się w 1 tomie *Kodeksu dyplomatycznego Małopolski* (wydanego w 1876 r.), który jest dostępny na stronie internetowej Federacji Bibliotek Cyfrowych: <https://polona.pl/item/kodeks-dyplomatyczny-malopolski-t-1>. Przekładu aktu na język polski dokonał w 2004 r. o. Pius Belch OP z klasztoru oo. dominikanów w Borku Starym.

CIEKAWOSTKI O „ZIEMI TYCZYŃSKIEJ”

Najstarsze odnalezione ślady bytności człowieka na terenie dzisiejszej Doliny Strugu datuje się na 10-9 tys. lat p.n.e. Z tego okresu pochodzą narzędzia kamienne odkryte m.in. w **Błędowej Tyczyńskiej, Woli Rafałowskiej i Chmielniku**. Najstarszą osadę słowiańską (V/VI w.) na terenie powiatu rzeszowskiego odkryto w **Bachórze**. Z późniejszego okresu pochodzą tzw. grodziska, jedno z nich odkryto m.in. w **Lubeni**.

Dlaczego akt lokacyjny Tyczyna wydano w Niepołomicach?

Kiedy Kraków stał się siedzibą panujących Piastów, sąsiadująca z miastem **Puszcza Niepołomska** stała się ulubionym **miejszem polowań** polskich królów. Kazimierz Wielki ostatni Piast na tronie wybudował w Niepołomicach zamek myśliwski nad Wisłą i kościół. Przypuszcza się, że akt lokacyjny Tyczyna władca wystawił podczas przerwy w polowaniach, które były jego ulubioną rozrywką.

Jakie ulice były w Tyczynie?

W 1762 r. tak nazywano części Tyczyna i jego ulice: *Kwatera Rynku Północna od bramy Dworskiej, Kwatera Rynku Wschodnia ku Kościołowi, Kwatera Rynku Południowa, Kwatera Rynku Zachodnia, Ulica Sanocka, Druga Strona tej ulicy, Zaulek północny, Podwale za Placami Św. Krzyża, Za Bramą Sanocką, ulica Hermanowska.*

jest, że Tyczyn został usytuowany w centrum terenu, który musiał być zamieszkały już wcześniej. Granice miasteczka wyznaczały wały, których szczątki spostrzegawczy mieszkańcy mogą zobaczyć i dziś. W planie nowo powstałego miasta najważniejszą część stanowił **rynek**, którego umiejscowienie w Tyczynie nie było przypadkowe. Tyczyński rynek był bowiem rozszerzeniem istniejącej już wtedy drogi handlowej łączącej Rzeszów z Sanokiem. Szlak ten ciągnął się przez wznesienie, na którym rozplanowano nasze miasto.

Tyczyn – zgodnie z zapisem w akcie lokacyjnym – miał powstać na **prawie magdeburskim, czyli miejskim**. Prawo to było podstawą wewnętrznego ustroju Tyczyna, a oznaczało m.in., że mieszkańcy miasta mają być poddani władzy wójta i samorządu miejskiego. Mieszczanie, którzy chcieli zasiedlić Tyczyn, mieli otrzymać na własność nie tylko role, ogrody czy place pod budowę domów i budynku z kramami kupieckimi. Osadnicy dostali także prawo do wzniesienia kościoła parafialnego. Prawo magdeburskie nakładało na mieszkańców osady liczne ciężary (m.in. opłaty i obciążenia na rzecz króla, kościoła i miasta), ale dawało także ważne uprawnienia (np. wolność osobistą, obronę osoby i mienia, możliwość zajmowania się kupiectwem i rzemiosłem), niedostępne dla innych osad niebędących miastami.

Ciąg dalszy na stronie 14

Królewskie początki...

Ciąg dalszy ze strony 13

Kim był Bartold Tyczner?

Trudno dziś odpowiedzieć na to pytanie. Pewne jest, że imię i nazwisko Tycznera jest pochodzenia niemieckiego i badacze łączą tego człowieka z miastem **Titschein** lub **Jičin** w północnych Morawach (obecnie wschodnia część Republiki Czeskiej). Oznaczałoby to, że Bertold pochodził właśnie z tego morawskiego „Tyczyna” i tak samo nazwał nowo założone miasto. Musiał też sprowadzić do Tyczyna pierwszych osadników ze swoich rodzinnych stron, ponieważ w XIV i XV-wiecznym Tyczynie mieszkało sporo osób z niemieckimi nazwiskami.

Akt lokacyjny zaznaczał, że Tyczner miał być wójtem miasta z prawem dziedzicznym, co oznaczało, że mógł ten urząd przekazywać swoim potomkom. Bartold mógł też wójto-

stwo np. sprzedać albo zastawić. Kazimierz Wielki, doceniając trud Tycznera w założeniu nowej miejskiej osady, przekazał wójtowi m.in. kilka łanów ziemi wolnych od świadczeń na rzecz państwa. W zamian za otrzymane dobra Bartold i jego następcy mieli obowiązek stawiania się na każdą wojenną wyprawę, którą ogłosił władca. Wymaganiem przez króla uzbrojeniem dla Tycznera była włócznia i łuk.

Tyczyn na wojskowych mapach z lat 1763-1787. Źródło: mapire.eu

Pierwsze dziesięciolecia rozwoju

Oprócz zachowanego aktu lokacyjnego nie posiadamy dokumentów z XIV w., z których moglibyśmy dowiedzieć się, jak rozwijał się Tyczyn i czy wszystko to, co zapowiadał akt lokacyjny, zostało przeprowadzone. Wiemy natomiast, że podstawowym źródłem utrzymania tyczyńskich mieszczan w pierwszych latach powstania miasta było rolnictwo i rzemiosło. Jak podają źródła

książkowe, już w XV wieku nie tylko rzemiosło, ale i również handel w Tyczynie musiały być dobrze rozwinięte, bo miasteczko otrzymało prawo do tygodniowych targów i jarmarków. W 1447 r. król **Kazimierz Jagiełłończyk** na prośbę właściciela Tyczyna **Jana Pileckiego** ustanowił w Tyczynie **jarmark roczny w dzień Bożego Ciała**. A jeszcze wcześniej w Tyczynie musiał funkcjonować jarmark w dzień **św. Katarzyny**, która od początku istnienia parafii jest jej patronką.

Kalendarium najważniejszych wydarzeń

- ▶ **30.04.1310** – w Kowalu (obecnie woj. kujawsko-pomorskie) urodził się **Kazimierz Wielki** – najmłodszy syn **Władysława Łokietka** i **Jadwigi Bolesławówny**.
- ▶ **20.01.1320** – koronacja Władysława Łokietka na króla Polski, koniec rozbicia dzielnicowego.
- ▶ **2.03.1333** – śmierć Władysława Łokietka.
- ▶ **25.04.1333** – 23-letni Kazimierz Wielki zostaje koronowany na króla Polski.
- ▶ **Ok. 1336** – według tradycji w Borku Starym pojawił się cudowny obraz Matki Bożej.
- ▶ **19.01.1354** – osada Rzeszów otrzymuje akt nadania praw miejskich. Właścicielem miasta jest **Jan Pałosławic**, który przyjmuje nazwisko **Rzeszowski**.
- ▶ **22-27.09.1364** – według **Jana Długosza** **Mikołaj Wierzynek** zorganizował w Krakowie przyjęcie (tzw. Uczta u Wierzyńka) dla monarchów europejskich, którzy przyjechali na zjazd zwołany przez króla **Kazimierza Wielkiego**.
- ▶ **1364** – powołanie Akademii Krakowskiej. Jest to najstarsza polska uczelnia i jeden z najstarszych uniwersytetów na świecie.
- ▶ **14.03.1368** – powstaje miasto Tyczyn (data nadania praw miejskich).
- ▶ **1370** – śmierć Kazimierza Wielkiego. Królem Polski został Ludwik Węgierski (ojciec późniejszej królowej Jadwigi), który oddał tereny dawnej Rusi (a więc i Tyczyn wraz okolicami) w zarząd księciu **Władysławowi Opolczykowi**. Opolczyk sprzedał dobra tyczyńskie

- Ottonowi z Pilczy** (właścicielowi Łańcuta).
- ▶ **13.02.1375** – powstanie diecezji przemyskiej.
- ▶ **1384** – po śmierci Ottona jego ziemie odziedziczyła żona **Jadwiga** i córka **Elżbieta**.
- ▶ **15.02.1386** – **Jadwiga Pilecka** została matką chrzestną króla **Władysława Jagiełły**. Jej córka **Elżbieta** **2.05.1417 r.** została trzecią żoną Jagiełły. Ślub odbył się w Sanoku. **19.11.1417** Elżbieta z Pileckich Granowska została koronowana na królową Polski.
- ▶ **1432** – obszar tyczyński obejmował miasto Tyczyn i wsie: Borek Stary, Chmielnik, Słocina, Zalesie, Matysówka, Drabinianka, Budziwój, Lutoryż, Lubenia, Biała, Siedliska, Zarzecze.
- ▶ **1466** – wybudowano murowany kościół w Tyczynie. Jego budowniczym według tradycji był **Jan Pilecki (Granowski)**.
- ▶ **Przed 1500** – w miasteczku istniał **kościółek pw. Św. Krzyża**, umiejscowiony poza wałami miasta. Świątynia spłonęła w 1930 r. Obecnie w tym miejscu znajduje się plac zabaw dla dzieci z przedszkola ss. dominikanek w Tyczynie.

Źródła: *600 lat Tyczyna* (1368-1968), pod red. T. Kowalskiego, Rzeszów 1973, *Z dziejów Tyczyna i regionu*, pod red. nauk. Alojzego Zieleckiego, Tyczyn 1998, F. Malak, *Dzieje parafii Tyczyn*, wikipedia.pl, mapire.eu.

Oprac. **Agnieszka Janda**
- bibliotekarz MiGBP w Tyczynie

Ciekawostki o Kazimierzu Wielkim

Nie bez przyczyny ostatni Piast na tronie polskim otrzymał od potomnych przydomek „Wielki”. Okres jego rządów sprawił, że terytorium Polski zwiększyło się dwukrotnie, a słowa **Jana Długosza „zastał Polskę drewnianą, zostawił murowaną”** trafnie oddają jakość rządów króla Kazimierza.

To Kazimierz Wielki przyłączył do Polski tereny dawnej Rusi Czerwonej, na terytorium której leżała dzisiaj część Polski południowo-wschodniej. Kto wie, czy gdyby nie udana wyprawa władcy z ok. 1340 r., to wschodnia część obszaru obecnego województwa podkarpackiego należałaby dziś do Polski...

W okresie 37 lat panowania na tronie polskim (1333-1370) Kazimierz Wielki m.in.: wybudował 53 zamki i ufortyfikował 27 miast, **założył 100 miast** (w tym **Tyczyn**) i 1000 wsi, ufundował (w 1364 r.) Akademię Krakowską (obecnie Uniwersytet Jagielloński), zakończył (w większości pokojowo) spory z sąsiadami. Władca był także organizatorem zjazdu monarchów europejskich w Krakowie (1364 r.) ze słynną uczcią u **Mikołaja Wierzyńka**.

Król słynął z zamiłowania do łowów i ta pasja przyczyniła się do jego śmierci. We wrześniu 1370 r. Kazimierz Wielki w okolicy swojego zamku w **Przedbórz**u brał udział w polowaniu. Podczas gonitwy za jeleniem

Insygnia królewskie Kazimierza III Wielkiego (kopie grobowe), przechowywane w Skarbcu Katedry Krakowskiej.
Fot. encyklopedia.pwn.pl

przewrócił się koń, na którym jechał król. Władca doznał skomplikowanego złamania nogi, które stało się przyczyną jego śmierci **5.11.1370 r.** Król został pochowany w Krakowie w katedrze wawelskiej.

W 1869 r. otworzono sarkofag Kazimierza Wielkiego. Komisja, która badała szczątki władcy, stwierdziła, że to jego lewa noga została złamana podczas feralnego upadku z konia. Jednym z rysowników pracujących wówczas w komisji był **Jan Matejko**, który wykonał rysunkową dokumentację wnętrza sarkofagu króla, m.in. insygniów królewskich. Regalia wyjęte z grobu władcy to jedyne insygnia królewskie z czasów panowania Piastów, co do których naukowcy nie mają wątpliwości dotyczących zarówno czasu powstania, jak i osoby, do której należały.

Tyczyn ważny dla króla Władysława Jagiełły

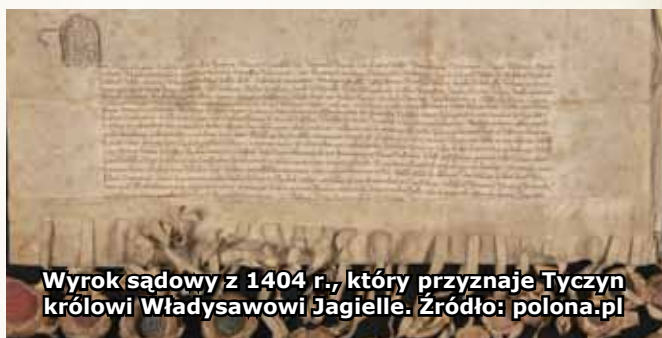
Kiedy w 1370 r. umarł Kazimierz Wielki, jego następcą został siostrzeniec **Ludwik Węgierski**. On to po 1372 r. mianował swojego zaufanego, księcia **Władysława Opolczyka**, namiestnikiem na terenach dawnej Rusi. Od tego momentu Opolczyk z ramienia króla Polski zarządzał tymi terenami, również m.in. Tyczynem, i to on sprzedał za 500 grzywien dobra tyczyńskie **Ottonowi z Pilczy** (właścicielowi Łańcuta). Po śmierci Ottona dobra tyczyńskie odziedziczyła jego żona **Jadwiga** i córka **Elżbieta**.

Dwie dekady później kolejny władca Polski **Władysław Jagiełło** (zięć Ludwika Węgierskiego) przypomniał sobie, że dobra tyczyńskie należały kiedyś do królewskich ziem. Jagiełło musiał uznać, że Opolczyk jako zarządca dawnych terenów Rusi nie posiadał prawa do sprzedaży tych dóbr. Dlatego król wytoczył **Jadwidze Pileckiej** (swojej matce chrzestnej) proces o zwrot Tyczyna. Wyrok zapadł w 1404 r.

Elżbieta z Pileckich Granowska (1372-1420), autor nieznan, źródło: wikipedia.pl

nazy ruskiego, Jan z Tarnowa wojewoda krakowski, starosta ruski, Piotr Kmita wojewoda sandomierski oraz inni dostojnicy i szlachta ziemi ruskiej wydają wyrok w sprawie między Władysławem królem polskim a Jadwigą wdową po Ottonie z Pilczy wojewodzie san-

Wyrok sądowy z 1404 r., który przyznaje Tyczyn królowi Władysławowi Jagielle. Źródło: polona.pl

Właścicielka Tyczyna królową Polski

domierskim i jej córką Elżbietą żoną Wincentego z Granowa kasztelana nakielskiego, przysądżając królowi miasto Tyczyn pod warunkiem, że zwróci wspomnianym paniom Jadwidze i Elżbiecie cenę kupna w kwocie 500 grzywien”. Na mocy tego wyroku Tyczyn (wraz z okręgiem Zalesie) powrócił do dóbr królewskich. Władca został jednak zobowiązany do zwrotu paniom Pileckim ceny zakupu ziem (500 grzywien).

Proces z królem Polski najwidoczniej nie wpłynął negatywnie na relacje pań Pileckich z władcą, skoro **Elżbieta Pilecka** (po trzecim mężu **Granowska**) trzynastu lat później została żoną (trzecią) 69-letniego wówczas Jagiełły. Ślub odbył się **2.05.1417 r. w Sanoku**, w kościele pw. św. Michała Archanioła. Udzielił go arcybiskup lwowski **Jan Mikołaj**, który pół roku później (**19.11**) koronował Elżbietę na królową Polski. Po zawarciu ślubu królewską parę podjął na swoim zamku podczaszy **Piotr Kmita z Sobnia**, u którego prawdopodobnie odbyło się królewskie wesele.

Małżeństwo króla z Granowską było bardzo krytykowane przez możnowładców, ponieważ nie przynosiło Polsce żadnych politycznych korzyści. Poza tym Elżbieta nie była już pierwszej młodości (choć uchodziła za piękną kobietę) i nie pochodziła z królewskiego rodu. Władca cieszył się żoną krótko, bo w 1420 r., po trzech latach małżeństwa, Elżbieta zmarła w Krakowie na gruźlicę.

Właściciele Tyczyna

Po śmierci króla **Władysława Jagiełły** dobra tyczyńskie otrzymały w wieczne posiadanie dzieci Elżbiety z jej małżeństwa z **Granowskim**. W wyniku podziału dóbr Tyczyn przypadł synowi **Janowi**, który zrezygnował z nazwiska Granowski, przyjmując nowe: **Pilecki**, równocześnie zachowując herb rodowy **Leliwę**.

Jan należał do najbardziej znaczących możnowładców Małopolski, był starostą, wojewodą i kasztelanem krakowskim. Dbał o swoje dobra i poddanych, był świetnym gospodarzem. To on wystarał się o jarmark dla Tyczyna w Boże Ciało. Był też budowniczym pierwszego murowanego kościoła w Tyczynie, choć tablica pamiątkowa znajdująca się w tyczyńskim kościele, w kaplicy św. Stanisława Kostki, jako budowniczego kościoła w 1466 r. podaje **Rafała Pileckiego**.

Pileccy byli właścicielami Tyczyna do roku 1585 r., kiedy to **Anna Pilecka** wyszła za mąż za **Krzysztofa Kostkę**. Po jego śmierci Pilecka poślubiła **Łukasza Opalińskiego**, z którym doczekała się dwóch córek. Z tego też względu spadkobiercą Tyczyna (w 1631 r.)

został syn Anny z pierwszego małżeństwa - **Rafał Mikołaj Kostka**. Jego żona **Zofia Katarzyna** (po śmierci męża) zapisała dobra tyczyńskie swoim krewnym - rodzinie **Działyńskich**. Wówczas daleka rodzina Kostków - Branicy - upomniała się o Tyczyn. W 1670 r. **Jan Klemens Branicki**, wykorzystując zbrojny najazd na miasto, odebrał Działyńskim „państwo tyczyńskie”. Dopiero 20 lat później zawarto ugodę, na mocy której dobra tyczyńskie pozostały w rękach Branickich aż do 1808 r.

Po ostatniej z rodu **Izabeli z Poniatowskich Branickiej** (która była siostrą króla Polski **Stanisława Augusta**) Tyczyn był własnością **Radziwiłłów** i **Potockich**, a w latach 1819-1911 **Wodzickich**. Mąż ostatniej z rodu Wodzickich (Izabeli) książę **Janusz Radziwiłł** sprzedał dobra tyczyńskie **Witoldowi Uznańskiemu** (1879-1943) z Czudca (herbu Jastrzębiec), który był ostatnim właścicielem naszego miasta.

Źródła: 600 lat Tyczyna, pod red. T. Kowalskiego, Rzeszów 1973, S. Kłos, Tyczyn. Miasto i gmina, Krosno 1998, B. Samolewicz, Tyczyn i okolice, Krosno 2003.

Historia jednego miejsca: kościół Św. Krzyża w Tyczynie

Kościół parafialny w Tyczynie to nie jedyna świątynia, jaka istniała w mieście już w XV w. Za wałami miasta (wówczas) znajdował się mały kościółek Św. Krzyża. Był

to kościół szpitalny, którym zarządzał prepozyt szpitala. Jak podaje **ks. Franciszek Malak** w książce *Dzieje parafii Tyczyn*, w opisie wizytacji z 1745 r. **ks. bp. Sierakowski** pisze, że nie wiadomo, kto tę świątynię wybudował i kiedy. Musiał jednak powstać przed 1500 rokiem, bo z tego okresu pochodzi darowizna

Wnętrze kościoła Św. Krzyża.
Fot. ze zbiorów NAC

(dwa ogrody), jaką dla tego kościoła zapisali **Mikołaj, Stanisław i Jan Pileccy**.

W 1930 r. kościół został spalony. Prawdopodobnie ogień został zaproszony przez włóczęgę. Zachowała się fotografia (obok) upamiętniająca akcję gaśniczą (cyfrowa wersja zdjęcia znajduje się w zbiorach MIGBP w Tyczynie i CDKiIT).

Dziś na pagórku, gdzie stał kościółek, znajduje się plac zabaw dla dzieci z Przedszkola Publicznego Zgromadzenia Sióstr Św. Dominika w Tyczynie.

teksty: **AJ**

Widok ogólny kościółka od strony zachodniej.
Fot. ze zbiorów NAC

Informacje ze Szkoły Podstawowej w Borku Starym

Wyróżnienia w konkursie plastycznym

Podczas grudniowych dodatkowych zajęć plastycznych w naszej szkole powstały prace konkursowe pt. „**Szopka betlejemska w oczach dziecka**”. Wysyłając nasze małe „arcydzieła” na konkurs plastyczny, nie spodziewaliśmy się, że zakończy się on aż takim sukcesem.

Celem konkursu (którego organizatorem był M-GDK w w Głogowie Młp.) było poznawanie i kultywowa-

nie tradycji obrzędowych Świąt Bożego Narodzenia oraz rozbudzanie wyobraźni plastycznej.

Z dziesięciu wysłanych przez naszą szkołę prac aż pięć zostało wyróżnionych. Jury przyznało wyróżnienia w kategorii klas 1-3: **Julii Opiole, Mai Szpali** (jej praca obok) i **Karolowi Zembronowi** (kl. 3b) oraz **Patrycji Fuglewicz i Jakubowi Pociaskowi** (kl. 7).

Bardzo się cieszę z otrzymanych wyróżnień i gratuluję swoim podopiecznym wyobraźni plastycznej.

tekst i zdj.: **Magdalena Kawa-Szpala**

Szkolne jasełka

Z prawie miesięcznym opóźnieniem, którego przyczyną były choroby większości naszych młodych aktorów, 17.01 br. odbyły się szkolne jasełka oraz inne bożonarodzeniowe prezentacje.

Spotkanie rozpoczęli uczniowie klasy 3b od zaprezentowania jasełek, które przypomniały widzom atmosferę Świąt Bożego Narodzenia. Scenografia dzieliła scenę na piekło i niebo, co już sugerowało walkę dobra ze złem. Przebieg przedstawienia składał się ze scen biblijnych związanych z narodzeniem Chrystusa, które były przeplatane scenami w wykonaniu „piekielnych diabłów”. W finale wszyscy zaśpiewali radosną kolędę

na chwałę nowonarodzonego Dzieciątka Jezus. Gromkie brawa świadczyły o tym, że przedstawione w niekonwencjonalny sposób jasełka podobały się szkolnej widowni.

Aby tradycji stało się zadość, na scenę wkroczyli kolednicy, których odgrywali wychowankowie zerówki. Zaprezentowali oni scenki z tradycyjnych odwiedzin koledników w domach rodzinnych mieszkańców naszego regionu. Niestety, ta tradycja powoli zanika.

Wszystko przeplatane było układami tanecznymi w wykonaniu wychowanków punktu przedszkolnego, uczniów klasy 3a i świetliczaków oraz kolędami śpiewanymi przez chór szkolny.

Tekst i zdj.: **Lucjan Osiadły**

Rodzinnie w ping-ponga

20.01 br. na stołach ustawionych w sali gimnastycznej naszej szkoły odbył się 9. Rodzinny Turniej Tenisa Stołowego. W turnieju mogły wziąć udział **pary składające się z ucznia oraz jego dorosłego członka rodziny** (brat, siostra, mama, tata, kuzyn itp.).

W zawodach wzięło udział 18 zawodników (9 par). W toku kilkugodzinnych rozgrywek wyłoniono zwycięzców. Turniej wygrała drużyna **Magdalena Pluta i Dawid Pluta** (brat), która wyprzedziła **Klaudię Bieniek i Macieja Bieńka** (brat) oraz **Kacpra Kruźla i Witolda Kruźla** (tata). Miejsca od czwartego do dziewiątego kolejno zajęli: **Borys Patrzyk i Tomasz Patrzyk** (tata), **Marcel Paśko i Waldemar Patrzyk** (wujek), **Jakub Dopart i Artur Kawalec** (brat), **Kamila Krowiak i Marcin Krowiak** (brat), **Dominik Hadała i Zbigniew Hadała** (tata) oraz **Emilia Kowal i Agnieszka Kowal** (mama).

Walka o zwycięstwo w zawodach była wyrównana, zacięta i bardzo emocjonująca, ale zgodna z zasadami fair play. Dziękujemy wszystkim zawodnikom za udział w zawodach oraz sportową walkę i już dzisiaj zapraszamy na następny turniej.

Zwycięzcy zawodów zostali uhonorowani pucharem i dyplomem. Wszyscy zawodnicy otrzymali dyplomy i atrakcyjne nagrody rzeczowe ufundowane przez Szkolny Klub Sportowy. Sędzią głównym turnieju był nauczyciel **Andrzej Zajac**.

tekst: **Lucjan Osiadły**

Światowy Dzień Mózgu

Światowy Tydzień Mózgu obchodzony jest co roku w marcu. Ma on na celu popularyzację wiedzy o mózgu i jego działaniu oraz uświadomienie społeczeństwu, że również ten narząd trzeba ćwiczyć. Ekspertki podkreślają, że **nasz mózg wymaga wyważonej i zdrowej diety**, w której królować powinny owoce i warzywa. Zalecana jest świeżo parzona zielona herbata, a w przyprawianiu potraw - stosowanie **kurkumy**. Groźne dla naszego mózgu jest natomiast jedzenie „śmieciwie”, bogate w kwasy tłuszczowe nasycone oraz węglowodany. Nadmiar węglowodanów zaburza przekazywanie sygnałów między komórkami nerwowymi w mózgu, a także uzależnia (i to nawet silniej niż kokaina). Dowiodły tego liczne badania m.in. na szczurach. Eksperyment polegał na tym, że gryzoniom podano dwie miseczki – jedną z ośłodzoną wodą, a drugą z kokainą. Aż 94 procent zwierząt wybierało cukier, a tylko 6 procent narkotyki. Co gorsza, pozbawione przysmaku gryzonie zachowywały się jak narkomani „na głódzie”. Były rozdrażnione, niespokojne, nie mogły wykonać prostych zadań. Naukowcy uważają, że podobnie, choć zapewne nie tak silnie jak gryzonie, mogą uzależnić się od cukru niektórzy ludzie.

Rozruszaj mózg: gimnastykuj się

Równie ważna jest **gimnastyka umysłowa dla naszego mózgu**, ale jeszcze większe **znaczenie ma sport**. Już 45 minut umiarkowanej aktywności ruchowej dziennie daje wystarczającą dawkę dotlenienia mózgu. Pod wpływem ruchu w mózgu tworzą się nowe komórki nerwowe. Za pomocą rezonansu magnetycznego mózgu wykazano, że u osób, które przez kilka miesięcy ćwiczyły np. aerobik lub grały w piłkę, ich hipokamp (część mózgu odpowiedzialna za zapamiętywanie) powiększył swoją objętość. Tę pozytywną zmianę zaobserwowano zarówno u ludzi młodych, jak i starszych. Po kilku miesiącach ćwiczeń wszyscy uzyskali lepsze wyniki w testach na zapamiętywanie niż na początku doświadczenia. Neurobiolodzy przypuszczają, że **ruch zmniejsza stres**, który hamuje powstawanie nowych komórek nerwowych. Podejrzewają również, że podczas biegania, szybkiego marszu czy zajęć gimnastycznych, kiedy zwiększony jest dopływ krwi do mózgu, zaczyna on produkować więcej endorfin, które poprawiają samopoczucie. Psychologowie radzą, by przed podjęciem ważnych decyzji choć na chwilę zrelaksować się, np. podczas słuchania ulubionej muzyki, bo osoby wypoczęte mają bardziej kreatywne pomysły i rozwiązania.

Kurkuma - przyprawa, która odżywia mózg

„Brain food” czyli jedzenie dla mózgu

Coraz częściej mówi się w mediach o tzw. „**brain food**”, czyli „**jedzeniu dla mózgu**”. Są to produkty, które zwiększają zdolności poznawcze i ochraniają nasz mózg. Poprzez właściwą dietę mamy wpływ na zwiększenie jego zdolności poznawczych i spowolnienie procesu starzenia się. Warto przyjrzeć się zagadnieniu brain foodu, aby wiedzieć jakie „paliwo” dla naszego mózgu jest najbardziej właściwe i co podniesie jego efektywność.

Głównym składnikiem do pracy mózgu jest glukoza, która dostarczana regularnie, w porcjach posiłków w ciągu dnia, zapewnia utrzymanie stałego stężenia tej substancji. Już pierwszy posiłek zjedzony rano, przed wyjściem do pracy czy szkoły i kolejne, pojawiające się w odstępach trzy-czterogodzinnych, zapewniają mózgowi **stały dopływ „paliwa”**. Czekoladowe płatki czy słodczyce na śniadanie nie poprawiają jednak koncentracji uwagi i nie zwiększają zdolności naszego mózgu. Poziom cukru we krwi po ich zjedzeniu podniesie się błyskawicznie, ale szybko opadnie i pozostawi jedynie ochotę na kolejne słodkości. Równie niewłaściwym pomysłem jest białe pieczywo (ciastka, słodkie bułki, rogaliki, drożdżówki), którego spożycie powoduje nagłe skoki glukozy i nieregularne dostawy paliwa do naszego mózgu. Wynikiem stosowania takiej diety będą zaburzenia koncentracji, uczucie zmęczenia i rozkojarzenie. Badania żywieniowe przeprowadzone wśród uczniów pokazały, że im bardziej urozmaicona dieta (bogata w warzywa, owoce, ryby, a uboga cukier i tłuszcze nasycone), tym lepsze wyniki w nauce wśród tych dzieci.

Oto niektóre produkty brain food:

pełne ziarna zbóż, tłuste ryby, owoce jagodowe, pomidory, czarna porzeczka, nasiona dyni i słonecznika, brokuły, orzechy, fasola, świeżo parzona herbata, szalwia, **gorzka** czekolada, siemę lniane, awokado, sok z granatów, fasola, jajka.

Mózg stanowi jedynie 2% wagi naszego ciała, a mimo to pochłania 20% kalorii spożywanych w ciągu dnia. Dla prawidłowej, efektywnej pracy mózgu niezbędne jest zaopatrzenie organizmu w takie rodzaje pożywienia, które zawierają niezbędne kwasy tłuszczowe omega -3 i -6 oraz mikro- i makroelementy.

Nasz mózg bardzo lubi, gdy jesteśmy aktywni ruchowo i zapewniamy sobie odpowiednią ilość snu. Ważne jest dobre odżywianie niezbędnymi składnikami, ale także **wodą**, bo głównie z niej mózg się składa (m.in. dzięki odpowiedniej ilości wypijanej wody dochodzi do prawidłowego przewodzenia impulsów nerwowych). Pamiętajmy, że zbyt mała ilość wypijanej wody zaburza prawidłową pracę mózgu. Mózgowi szkodzi: alkohol, cukier, narkotyki, ale także brak nowych bodźców i uwaga: brak dobrego humoru(!).

Tekst źródłowy:

<http://www.cdn.ug.edu.pl>, <https://www.elle.pl>, www.tygodnikprzeglad.pl

Rubrykę redaguje:

Anna Pondo
- nauczyciel w SP
w Tyczynie, pasjo-
natka ekologii
i zdrowej żywności

Alfabet Ananasów: Dziecko lękliwe

Zapewne każdy z nas pamięta ze swojego dzieciństwa różnorodne lęki. Strach jest jedną z podstawowych ludzkich emocji, tak jak radość czy złość. Wszystkie dzieci od wczesnego dzieciństwa przeżywają swoje strachy, których powodów nie da się wytłumaczyć. Czy skutkowało kiedyś przekonywanie pociechy, że w ciemnym pokoju nic się nie czai? Choćbyśmy każdego dnia przeglądali z nią każdy centymetr mieszkania, malec i tak nie uśnie bez włączonej lampki.

Oczywiście nie wszystkie dzieci boją się tego samego, choć istnieje pewna rozwojowa prawidłowość dotycząca lęków.

- **Maluszki** boją się obcych ludzi i zwierząt, głośnych dźwięków, radykalnych zmian w życiu, ciemności, straszenia „starym dziadem, babą i czarownicą”.

- **U dzieci w młodszym wieku szkolnym** po raz pierwszy pojawiają się racjonalne i uzasadnione lęki, zwykle związane ze szkołą: lęk przed spóźnieniem się do szkoły, złym stopniem, porażką, gniewem rodziców.

- **Dzieci starsze** przeżywają wzmożony lęk o najbliższych, boją się o zdrowie i bezpieczeństwo rodziców (tego, że zachorują i umrą, stracą pracę); boją się kompromitacji, ośmieszenia i odrzucenia, umierają ze strachu przed upokorzeniem przez rówieśników, boją się odmienności, chcą być identyczne jak oni.

- **Nastolatki** z lękiem myślą o swojej „beznadziejnej przyszłości”.

Lękowe dzieci są zwykle szalenie twórcze i w wieku szkolnym potrafią przekształcać swoje lęki w niesza-blonowe arcydzieła, w ten sposób je osławiając. Dzieci

na różne sposoby manifestują swoje lęki. Jedne płaczą, wrzeszczą i biegają do najbliższych po ratunek, inne bledną i nieruchomieją sparaliżowane lękiem. Zarówno jedne jak i drugie są w chwili strachu bardzo nieszczęśliwe.

Co można robić z dziecięcymi lękami?

- Nie wyśmiewajmy dziecka, nawet jeśli jego lęk jest wyjątkowo absurdalny. Przypomnijmy sobie, czego sami baliśmy się, kiedy byliśmy mali. A czy nasze obecne lęki są zawsze takie racjonalne?

- Nie powtarzajmy ciągle dziecku, że przecież nie ma się czego bać. Ono nie boi się dla własnej przyjemności.

- Zawsze przytulmy, bo to lepsze niż słowa.

- Nie zmuszajmy na siłę do przełamywania lęków.

- Starajmy się razem z dzieckiem personifikować jego lęki, np. poprzez narysowanie tego, czego się boi albo odegranie tego w zabawie.

- Stosujmy metodę małych kroków, czyli stopniowego osławiania z tym, czego dziecko się boi.

Rubrykę redaguje:

**Beata
Byczyńska-Gruca**
- pedagog
w SP w Tyczynie

PORADY PRAWNE

Alimenty na byłego małżonka po rozwodzie

Alimenty, jako świadczenie na rzecz innych osób, zazwyczaj kojarzą się z obowiązkiem płacenia danej należności na dzieci wychowywane przez drugiego rodzica. I pomimo iż jest to najczęstsza forma alimentacji, to **alimenty mogą być również przyznane na rzecz drugiego z małżonków po rozwodzie**.

O alimenty od drugiego małżonka może starać się małżonek, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku. Oznacza to, że o alimenty od drugiego małżonka może starać się małżonek, jeśli wyrok rozwodowy zapadł bez orzekania o winie lub sąd stwierdził winę obu małżonków. Kluczowe jednak pozostaje udowodnienie niedostatku, a więc stanu, w którym dana osoba dysponuje niewystarczającymi środkami materialnymi i jej potrzeby są nie w pełni zaspokojone. Dodać należy, iż pojęcie niedostatku nie jest pojęciem jednoznacznie określonym. Sąd badając przedmiotową sprawę, analizuje ją indywidualnie, biorąc również pod uwagę możliwości zarobkowo-finansowe zobowiązanego do płacenia alimentów. Oznacza to, iż sąd bierze pod uwagę nie tylko to, iż jeden z małżonków nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb, ale ocenia również zarobki i możliwości wykonywania pracy zarobkowej przez zobowiązanego.

Kiedy wygasa obowiązek alimentacyjny?

Obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa. Jednakże gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu. Sąd w wyjątkowych przypadkach może również przedłużyć ten okres.

Zdecydowanie inaczej natomiast wygląda sytuacja, gdy jeden z małżonków zostanie uznany wyłącznie za winnego rozpadu pożycia małżeńskiego. Sąd może bowiem orzec, że to on ma płacić alimenty, o ile rozwód spowodował istotne pogorszenie sytuacji materialnej drugiego małżonka, ale z tą różnicą, iż nie ma wymogu pozostawania w niedostatku. Sąd zatem porówna sytuację materialną niewinnego małżonka (prawidłowo: strony) przed i po rozwodzie. Wystarczy wskazać dysproporcję pomiędzy sytuacją majątkową przed rozstaniem i po nim.

Tekst źródłowy:

Ustawa z dn. 25.02.1964 r., Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U.2017.682), Andrzejewski Marek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, wyd. II, Opublikowano: LEX 2013.

Rubrykę
redaguje:

Artur Maziarz
- radca prawny

Udar mózgu - reaguj szybko!

Udar mózgu to nagłe, miejscowe zaburzenie krążenia krwi w mózgu. W Polsce co roku udar mózgu dotyka ok. 70 tys. osób, z czego aż 30 tys. umiera w ciągu miesiąca. Spośród tych, którym udaje się przeżyć ostrą fazę udaru, 20 proc. wymaga stałej opieki, 30 proc. pomocy w niektórych codziennych czynnościach, zaś 50 proc. pacjentów po udarze mózgu odzyskuje niemal pełną sprawność, osoby są samodzielne, mogą wrócić do pracy. Jednak **powrót do zdrowia po udarze zależy od tego, jak szybko chory trafi pod specjalistyczną opiekę**. A więc życie i zdrowie naszych bliskich często zależy od tego, czy w chwili zagrożenia ktoś będzie umiał właściwie zareagować.

Udary można podzielić na niedokrwienne i krwotoczne. **Udar niedokrwienny** stanowi ok. 85 proc. przypadków. Jego przyczyną jest niedokrwienie, czyli nagłe zatrzymanie dopływu krwi do mózgu. Do niedokrwiennego udaru mózgu dochodzi wtedy, gdy skrzep krwi lub blaszka miażdżycowa zatka wewnątrz naczynia, które doprowadza krew do mózgu.

Udar krwotoczny mózgu (inaczej: **wylew krwi do mózgu**) następuje wtedy, gdy z uszkodzonych naczyń krwionośnych krew wylewa się bezpośrednio do mózgu lub przestrzeni znajdującej się pomiędzy mózgiem a czaszką. Krew poza naczyniami całkowicie niszczy tkanki, z którymi się styka.

Zdarzają się też przemijające ataki niedokrwienne. Chociaż objawy ustępują dość szybko, nawet w ciągu godziny, to mogą wystąpić kilkakrotnie i są zwykle zwiastunem dużego udaru. Szacuje się, że u co piątej osoby po takich przemijających atakach prawdziwy udar może wystąpić w ciągu kilku dni lub tygodni.

Co powinno nas zaniepokoić?

Objawami udaru są najczęściej: • nagłe zaburzenia uczucia po jednej stronie ciała (niedoczulica połowicza), • drętwienie połowy ciała, • wykrzywienie twarzy po jednej stronie (szczególnie widoczne jest opuszczenie kąca ust), • nagłe osłabienie ręki i nogi jednej połowy ciała (niedowład połowiczny), • nagłe zaburzenia mowy (mowa niewyraźna, bełkotanie, utrata zdolności mówienia, trudności w zrozumieniu mowy), • nagłe zaburzenia widzenia, • niedowidzenie na jedno oko lub niedostrzeganie połowy pola widzenia (prawej lub lewej), • nagłe zawroty głowy z towarzyszącymi zaburzeniami w utrzymaniu równowagi, nagłymi upadkami, czasami z podwójnym widzeniem, kłopotami z orientacją i zaburzeniami świadomości, niepewny chód (jak u pijanego).

Zróbmy prosty test

Jeżeli dostrzeżesz powyższe zmiany u bliskiej osoby, zrób prosty test i poproś ją, by: uśmiechnęła się (jeśli widzisz, że podnosi tylko połowę ust, druga część twarzy może być porażona), jednocześnie podniosła nad głowę obie ręce (gdy nie może tego zrobić, masz dowód, że niedowład objął połowę ciała), powtórzyła proste zdanie, np. Dziś jest ładna pogoda. Jeśli mówi niewyraźnie lub wcale nie może wykrztusić słowa, **WEZWIJ POGOTOWIE!**

Dlaczego ważna jest szybka hospitalizacja?

Można w dużym stopniu zapobiec uszkodzeniu mózgu, **jeśli pacjent trafi do szpitala w ciągu ok. 2 godzin od wystąpienia udaru. Wówczas jest jeszcze szansa na udrożnienie zamkniętego naczynia mózgowego** i przywrócenie krążenia w obszarze, który wprawdzie jest niedokrwiony, ale wciąż jeszcze żywy. Po 5-6 godzinach dochodzi do trwałych i nieodwracalnych zmian w tym obszarze mózgu, który uległ niedokrwieniu. Dlatego niezmiernie **ważne jest szybkie wezwanie pogotowia w przypadku zauważenia objawów**. Błędem jest czekanie na wizytę u lekarza, np. w przychodni czy czekanie na wizytę lekarską w domu. Ten błąd może skutkować trwałym kalectwem.

Rehabilitacja po udarze mózgu rozpoczyna się w oddziale neurologicznym lub udarowym często już w dniu przyjęcia do szpitala i jest kontynuowana w oddziale rehabilitacyjnym lub (jeśli zachodzi taka konieczność) w domu chorego. Rehabilitacja jest szansą dla wielu pacjentów dotkniętych udarem mózgu na powrót do normalnego i aktywnego życia.

Czynniki ryzyka udaru mózgu

Znane są czynniki ryzyka wystąpienia udaru. Na niektóre **nie mamy wpływu**, a są to: • **wiek** (powyżej 55 lat – nie oznacza to, że młode osoby nie zapadają na udar, tylko że częstość występowania udarów rośnie z wiekiem), • **pleć** (częściej u mężczyzn), • **czynniki genetyczne**. Czynniki ryzyka, na które mamy wpływ to: • **nadciśnienie tętnicze (najważniejszy i najczęstszy czynnik ryzyka udaru mózgu)**, ustalenie ciśnienia tętniczego w granicach ideału, czyli 120/80 mm Hg, obniża ryzyko udaru aż o 30-40 proc.), • choroby serca, • palenie papierosów, • cukrzyca, • choroby naczyń, zwłaszcza zaawansowana miażdżyca, • zaburzenia gospodarki tłuszczowej, • otyłość lub duża nadwaga, • zespół bezdechu sennego, • nadużywanie alkoholu.

Jak zapobiegać udarowi?

- ▶ Kontrolujmy ciśnienie tętnicze (zaleca się utrzymywanie wartości ciśnienia tętniczego poniżej 140/90 mm Hg, a u osób obciążonych cukrzycą i chorobami nerek do 130/80 mm Hg).
- ▶ Rzućmy palenie papierosów.
- ▶ Ograniczmy spożywanie alkoholu do 2 drinków dziennie u mężczyzn i 1 u kobiet.
- ▶ Zwiększmy aktywność fizyczną. Zalecany jest regularny wysiłek fizyczny, umiarkowany intensywny, przez min. 30 minut dziennie (szybki marsz, jazda na rowerze, bieganie).
- ▶ Stosujmy dietę ubogą w sód i bogatą w potas (sprzyja to redukcji nadciśnienia tętniczego), często jedzmy owoce i warzywa oraz ograniczmy tłuszcze zwierzęce.
- ▶ Utrzymujmy wagę ciała w normie. Nadwaga jest szczególnie niebezpieczna, jeżeli towarzyszy jej cukrzyca, nadciśnienie i wysoki poziom tłuszczów.
- ▶ Kontrolujmy poziom cukru we krwi.

▶ Regularnie przyjmujmy leki zlecone przez lekarza.

Rubrykę redaguje:

Anita Drajek

- pielęgniarka POZ,
specjalista pielęgniarstwa opieki paliatywnej

Doradca płatnika w każdej placówce

Od 1 lutego br. w każdej placówce ZUS można skorzystać z usług **doradcy płatnika**. Stanowisko stworzone zostało m.in. z myślą o przedsiębiorcach i osobach zakładających działalność gospodarczą.

Doradca płatnika składek udzieli wsparcia w temacie ubezpieczeń i składek. Odpowie też na wszystkie pytania dotyczące obowiązków związanych z prowadzeniem działalności. Doradca m.in.:

- odpowie na pytania dotyczące rejestracji działalności gospodarczej, zasad zgłaszania do ubezpieczeń, wysokości składek, zasad wypełniania i korygowania dokumentów,
- wyjaśni zasady opłacania składek za „nianię” i zasady dobrowolnego podlegania ubezpieczeniom,
- poinformuje, co możemy zrobić, jeśli mamy zaległości w opłacaniu składek,
- poinformuje, jaki jest numer rachunku składowego (NRS), na który powinniśmy opłacać składki,
- poinformuje o zasadach opłacania składek i rozliczania wpłat,
- wyjaśni wątpliwości w zakresie rozliczenia wpłaty, której dokonaliśmy i stanu naszych rozliczeń ZUS.

Wysyłka PIT do końca lutego

Do 28 lutego 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych będzie wysyłał deklaracje podatkowe PIT za 2017 r. Formularze PIT zostaną wysłane do wszystkich osób, które w 2017 r. chociaż raz pobrały świadczenie z ZUS.

Wśród rozsyłanych w 2018 roku dokumentów PIT znajdują się następujące formularze:

PIT-40A - roczne obliczenie podatku dla osób, które przynajmniej w grudniu 2017 r. pobierały emeryturę, rentę, świadczenie przedemerytalne, zasiłek przedemerytalny, nauczycielskie świadczenie kompensacyjne lub rentę socjalną i nadal to świadczenie uzyskują.

PIT-11A - informacja o dochodach wystawiana dla osób, które nie pobierały wyżej wymienionych świadczeń do końca roku podatkowego lub nie są świadczeniobiorcami w momencie rozliczenia. Formularz ten otrzymają osoby, które w 2017 roku:

- złożyły w ZUS oświadczenie o zamiarze wspólnego opodatkowania swoich dochodów z małżonkiem, dziećmi itp., a przed końcem roku podatkowego nie złożyły oświadczenia o rezygnacji z tego zamiaru,
- złożyły wniosek o obliczanie i pobieranie zaliczki na podatek według wyższej skali podatkowej lub bez pomniejszania o miesięczną kwotę zmniejszenia, tj. o kwotę 46,33 zł,
- pobierały zasiłki przysługujące z ubezpieczeń społecznych w razie choroby i macierzyństwa,
- którym nie pobierano zaliczek na podatek dochodowy stosownie do postanowień umów międzynarodowych o unikaniu podwójnego opodatkowania.

PIT-11 - otrzymają osoby, które otrzymały świadczenie należne po osobie zmarłej.

PIT-8C - informację o przychodach z tytułu alimentów potrąconych ze świadczenia wypłacanego przez ZUS, otrzymają osoby alimentowane na podstawie wyroku sądu lub ugody w kwocie przekazanej nadwyżki powyżej 700 zł miesięcznie, o ile zasądzona/ustalona kwota alimentów przewyższa 700 zł. Powyższej informacji nie otrzymują dzieci, które nie ukończyły 25. r.ż. oraz dzieci bez względu na wiek, które zgodnie z odręb-

nymi przepisami otrzymują zasiłek (dodatek) pielęgnacyjny lub rentę socjalną, ponieważ alimenty wypłacone na rzecz ww. dzieci są wolne od podatku dochodowego.

1% na rzecz OPP

Przypominamy, że świadczeniobiorcy (emeryci lub renciści), którzy chcą przekazać 1% podatku na rzecz wybranej Organizacji Pożytku Publicznego, mają taką możliwość w składanym do urzędu skarbowym rocznym zeznaniu PIT. Jeżeli uzyskują dochody wyłącznie od organu rentowego (nie mają żadnych odliczeń), nie będą musieli samodzielnie wypełniać zeznania podatkowego PIT-37. Informację o przekazaniu 1% na rzecz wskazanej OPP powinni złożyć do Urzędu Skarbowego na druku **PIT-OP**. Urząd Skarbowy po otrzymaniu PIT-OP dokona rozliczenia na podstawie otrzymanego rocznego obliczenia podatku na PIT-40A dostarczonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Odliczenie od dochodu

Świadczeniobiorcy, którzy mogą skorzystać z przyługujących im odliczeń od dochodu lub od podatku, mogą tego dokonać w zeznaniu podatkowym PIT-37 lub PIT-36 składanym do urzędu skarbowego w terminie do **30.04.2018 r.**

Ważne: aktualizujemy adresy zamieszkania

W związku z dokonywanymi zmianami nazw ulic (np. w myśl ustawy o zakazie propagowania komunizmu i innych ustrojów totalitarnych), przypominamy o obowiązku aktualizacji adresu zamieszkania lub adresu do korespondencji przez osoby pobierające świadczenia emerytalno-rentowe, których taka zmiana dotyczy.

Z uwagi na wysyłkę informacji o dochodach oraz pobranych zaliczkach na podatek dochodowy (PIT), jak też decyzji o waloryzacji świadczenia, prosimy o nie odkładanie tego obowiązku i dokonanie zmian w najbliższym możliwym terminie, co zagwarantuje, że wszystkie ww. dokumenty dotrą do Państwa bez zbędnej zwłoki.

Rubrykę redaguje:

Wojciech Dyląg

– regionalny
rzecznik prasowy ZUS
w woj. podkarpackim

APEL DO MIESZKAŃCÓW

Przypominamy, że na właścicieli lub współwłaścicieli nieruchomości, na której znajduje się budynek mieszkalny, spoczywa obowiązek posiadania w ogólnodostępnej części nieruchomości **skrzynki pocztowej**.

Brak skrzynki pocztowej może skutkować np. nieodebraniem korespondencji urzędowej w wyznaczonym terminie. Adresat przesyłki, który nie ma skrzynki pocztowej, nie może domagać się przywrócenia terminu, ponieważ nie ma możliwości podważenia prawidłowości doręczenia powiadomienia o przesyłce.

Sukces siatkarek z tyczyńskiego liceum

24.01 br. w hali sportowej V Liceum Ogólnokształcącego w Rzeszowie odbyły się w ramach Licealiady rejonowe zawody sportowe w piłce siatkowej dziewcząt. W zawodach tych wzięły udział szkoły z powiatów: rzeszowskiego, łańcuckiego, leżajskiego.

W tych sportowych zmaganiach uczestniczyła drużyna uczennic Zespołu Szkół w Tyczynie w składzie: **Alicja Małek** (kapitan), **Aleksandra Hadam**, **Aleksandra Jarema**, **Patrycja Łuc**, **Klaudia Kondracka**, **Natalia Ferenc**, **Beata Brożbar**, zajmując 4. miejsce. Serdecznie gratuluję!

tekst: **Sylvia Niemiec** - opiekun grupy

KLUB SENIORA

działający przy **M-GOK w Tyczynie**
zaprasza chętnych do zapisu

Organizujemy:
**wieczory taneczne, wycieczki,
ogniska**

Spotkania odbywają się
w **poniedziałki o godz. 9.00**
w **M-GOK w Tyczynie,**
ul. Mickiewicza 1
(wejście naprzeciw Banku)

**Podkarpacki Ośrodek
Doradztwa Rolniczego**

zaprasza na szkolenie:
Płatności bezpośrednie - zasady i kryteria przyznawania oraz zobowiązania wynikające z tytułu otrzymywania pomocy finansowej.

Szkolenie odbędzie się
27.02.2018r. o godz. 9.00 w OST w Tyczynie.

Dodatkowe informacje:
PODR w Boguchwale, Biuro Doradcy w Tyczynie
ul. Św. Krzyża 14, tel. (17) 22-99-276.

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w 2018 r.

Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (**PSZOK**) to miejsce w którym mieszkańcy gminy Tychyn w ramach uiszczanej do Gminy opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi mogą zostawić wytwarzane przez siebie, selektywnie zebrane odpady.

Tak jak w latach ubiegłych PSZOK mieści się przy **ul. Myśliwskiej 9 w Błazowej** (przy placu sortowni) tel. **17-230-14-44** i obsługiwany jest przez Gospodarkę Komunalną w Błazowej Sp. z o.o.

Punkt **jest czynny w każdą środę** w godzinach od **10:00-18:00** (w przypadku gdy w środę wypadnie dzień ustawowo wolny od pracy, to odbiór odpadów odbędzie się w następny dzień pracujący.)

Przyjmując odpady od danej osoby obsługa PSZOK spisuje dane przekazującego odpad, w szczególności imię i nazwisko oraz adres nieruchomości, z której odpady pochodzą. W PSZOK mieszkańcy gminy Tychyn mogą bezpłatnie zostawić **selektywnie zebrane odpady komunalne, tj.:**

- opakowania z papieru i tektury, tworzyw sztucznych, szkła, drewna, metalu oraz opakowania wielomateriałowe;
- tworzywa sztuczne, szkło, papier i metale;
- odpady ulegające biodegradacji;
- odpady zielone (gałęzie, liście, trawa);
- odpady wielkogabarytowe;
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny;
- zużyte opony;
- gruz, odpady budowlane i rozbiórkowe, odpady remontowe – budowlane pochodzące z remontów i innych robót budowlanych na wykonanie których nie jest wymagane uzyskanie pozwolenie na budowę lub zgłoszenie do administracji architektoniczno-budowlanej;

nej; • odpady niebezpieczne: zużyte baterie i akumulatory, odpady zawierające rtęć (termometry, lampy rtęciowe, świetlówki, przełączniki), rozpuszczalniki organiczne, środki czyszczące itp. i opakowania po nich, środki ochrony roślin (owadobójcze, chwastobójcze itp.) i opakowania po nich, resztki farb, lakierów, klejów, środków do konserwacji i ochrony drewna it., opakowania po aerozolach, pozostałości po domowych środkach do dezynfekcji, zużyte oleje smarowe, środki do konserwacji metali itp., różne odczynniki chemiczne np. fotograficzne wraz z opakowaniami.

Transport odpadów do PSZOK mieszkańcy zapewniają we własnym zakresie. UWAGA! PSZOK nie przyjmuje odpadów komunalnych zmieszanych.

tekst: **Barbara Popowicz**

**USŁUGI W BIBLIOTECE
Publicznej w Tyczynie:**

DRUKOWANIE

SKANOWANIE

Zapraszamy
w godz. pracy Biblioteki

www.tyczyn-biblioteka.pl

KSEROWANIE

**Numer 3. „Głosu Tyczyna”
ukaze się z datą 25 marca 2018 r.**

Termin składania tekstów upływa: 12.03.2018 r.
Teksty można przysyłać e-mailem na adres redakcji: glostyczyna@tyczyn.pl oraz składać osobiście w siedzibie redakcji: **Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna**, ul. Mickiewicza 1, 36-020 Tyczyn, tel. (17) 22-19-410 w godz. pracy biblioteki lub w **Urzędzie Miejskim w Tyczynie**, ul. Rynek 18, 36-020 Tyczyn, w pok. 24, tel. (17) 23-04-924.

APEL DO MIESZKAŃCÓW

Zwracamy się z prośbą do właścicieli drzew znajdujących się przy drogach gminnych o **przycięcie gałęzi, które zwisają nad drogami i chodnikami.**

Zwisające nad drogami i chodnikami gałęzie utrudniają komunikację mieszkańcom i służbom komunalnym.

Sklep ze zdrową żywnością poleca:

Herbatki | Miody | Zioła | Przyprawy |
Suplementy diety | Suszone owoce |
Oleje | Kosmetyki | Chleby ekologiczne |

GODZINY OTWARCIA:
PN-PT 8:00 - 15:30
SOB 9:00 - 13:00

**Bank Spółdzielczy
w Tyczynie**

*Planujesz wyjazd za granicę?
Spłacasz kredyt walutowy?
A może robisz zakupy w innej walucie?*

**ZAŁÓŻ
KONTO
WALUTOWE
USD, EUR, GBP**

► **bezpieczne gromadzenie i przechowywanie środków pieniężnych w walutach**

► **proste i wygodne przeprowadzanie rozliczeń**

► **doskonałe rozwiązanie dla osób pracujących za granicą**

Bank prowadzi wymianę walut

Zapraszamy do naszych placówek:

Centrala

Bank Spółdzielczy w Tyczynie **Bankomat 24h**
ul. Mickiewicza 6, 36-020 Tyczyn
tel. (17) 22-19-210, (17) 22-19-512, fax (17) 23-02-233
e-mail: sekretariat@bstyczyn.pl
Godziny otwarcia: pon - pt w godz. 7.30 - 16.30

Oddział Banku w Chmielniku

Bankomat 24h
Chmielnik 50, 36-016 Chmielnik
tel. (17) 22-96-634, (017) 22-96-639
e-mail: kredytychmielnik@bstyczyn.pl
Godziny otwarcia: pon - pt w godz. 7:30 - 15:20

I Oddział w Rzeszowie

Bankomat 24h
ul. Pelczara 6, 35-312 Rzeszów
tel. (17) 85-34-353, (17) 85-21-539
e-mail: oddzial1rzeszow@bstyczyn.pl
Godziny otwarcia: pon - wt: 9.30 - 17.15
śr - pt: 8.00 - 15.45

II Oddział w Rzeszowie

ul. Okulickiego 13 a, 35-222 Rzeszów, tel. (17) 85-22-807
e-mail: oddzial2rzeszow@bstyczyn.pl
Godziny otwarcia: pon: 9.30 - 17.15
wt - pt.: 8.00 - 15.45

III Oddział w Rzeszowie

Bankomat 24h
ul. Mickiewicza 12, 35-064 Rzeszów, tel. (17) 85-34-833
e-mail: oddzial3rzeszow@bstyczyn.pl
Godziny otwarcia: pon-pt: 9.00 - 16.45

www.bstyczyn.pl

Bank Bliski Tobie!

Harmonogram odbioru odpadów komunalnych w styczniu 2018 r.

MIASTO TYCZYN I

Ulice: Asnyka, Kilińskiego, Kopernika, Kościuszki, Kręta, Lasek, Leśna, Łany, Mickiewicza, Mokra Strona, Partyzantów, Podwale, Polna, Rynek, Szopena, Św. Katarzyny, Wyzwolenia, Zagrody

- Odpady segregowane (szkło, plastik, papier, metal, wielomateriałowe): **6 marca**
- Odpady niesegregowane, popiół i żużel, odpady ulegające biodegradacji: **12, 26 marca**
- Odpady wielkogabarytowe, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, opony: **22 marca**

TYCZYN II

Ulice: Cicha, Grunwaldzka, Kameliowa, Kazimierza Wielkiego, Konopnickiej, ks. Betańskiego, Kwiatowa, Laurowa, Ogrodowa, Orkana, Orzeszkowej, Parkowa, Pileckich, I. Wolności, Potoki, Przesmyk, Pułanek, Sadowa, Sienkiewicza, Słoneczna, Słowackiego, Sportowa, Stawowa, Św. Krzyża, Tycznera, Wodzikich

- Odpady segregowane (szkło, plastik, papier, metal, wielomateriałowe): **20 marca**
- Odpady niesegregowane, popiół i żużel, odpady ulegające biodegradacji: **5, 19 marca**
- Odpady wielkogabarytowe, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, opony: **22 marca**

Nieruchomości wielolokalowe – BLOKI

- Odpady segregowane (szkło, plastik, papier, metal, wielomateriałowe): **6 marca**
- Odpady niesegregowane, popiół i żużel, odpady ulegające biodegradacji: **12, 26 marca**
- Odpady wielkogabarytowe, zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne, opony: **22 marca**

BOREK STARY, MATYSÓWKA

- Odpady segregowane (szkło, plastik, papier, metal, wielomateriałowe): **7 marca**
- Odpady niesegregowane, popiół i żużel, odpady ulegające biodegradacji: **14, 28 marca**

KIELNAROWA

- Odpady segregowane (szkło, plastik, papier, metal, wielomateriałowe): **8 marca**
- Odpady niesegregowane, popiół i żużel, odpady ulegające biodegradacji: **1, 15, 29 marca**

HERMANOWA

- Odpady segregowane (szkło, plastik, papier, metal, wielomateriałowe): **21 marca**
- Odpady niesegregowane, popiół i żużel, odpady ulegające biodegradacji: **13, 27 marca**

608-439-955

Pod tym numerem można **całodobowo przez 7 dni w tygodniu zgłaszać przypadki awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej** obsługiwanej przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „Eko-Strug” w Tyczynie. W godzinach pracy Spółki awarie można również zgłaszać pod numerami telefonów:

(17) 22-19-312, (17) 22-19-360

- PRALKI, CHŁODZIARKI, • KUCHENKI, TELEWIZORY
SKLEP „MEWA” Tyczyn ul. Grunwaldzka 39A,
Tel. (17) 22-91-444, kom. 881-540-700

Poszukuję pracy jako opiekunka do dziecka.

Tel. 783-784-078

Kupię działkę w Tyczynie lub okolicy, ok. 15 ar.

Tel 602-708-997

Szukam pracy 2 lub 3 razy w tygodniu (sprzątanie lub opieka nad osobą starszą). Godziny do uzgodnienia.

Tel. 887-519-790

Wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego
(materace, wózki, laski, rowerki)

Tyczyn, ul. Św. Krzyża 12

Tel. 665-522-565

OGŁOSZENIA/REKLAMY

Osoby zainteresowane zamieszczeniem ogłoszenia lub reklamy w „**Głosie Tyczyna**” mogą to zrobić w **Urzędzie Miejskim w Tyczynie, pok. 24, tel. (17) 22-19-318, wew. 24** oraz w siedzibie redakcji.

CENNIK OGŁOSZEŃ:

- Za ogłoszenia drobne – **1 zł od słowa**,
- Za ogłoszenia ramkowe o pow. 6,5 x 9 cm – **25 zł**,
- Za ogłoszenia ramkowe o pow. 13 x 9 cm – **50 zł**.
- W treści ogłoszenia adres oraz nr telefonu traktowane są jako jedno słowo.
- Ogłoszenia dotyczące nieruchomości położonych na terenie Gminy Tyczyn typu: „sprzedam/kupię działkę, wynajmę dom”, „zamienię mieszkanie” oraz „życzenia” od osób prywatnych są **płatne**.
- Ogłoszenia dotyczące w treści: „szukam/dam pracę”, „nekrologi” są **bezpłatne**.

GŁOS TYCZYNA

Wydawca: Urząd Miejski w Tyczynie przy współudziale Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury, Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej. **Adres Wydawcy:** Urząd Miejski, 36-020 Tyczyn, ul. Rynek 18, tel. (17) 22-19-310, e-mail: glostyczyna@tyczyn.pl; www.tyczyn.pl; **Adres redakcji:** MiGBP w Tyczynie, ul. Mickiewicza 1, 36-20 Tyczyn, tel. (17) 22-19-410. **Skład i łamanie:** MiGBP w Tyczynie. **Druk:** Kan Media Agencja Reklamy Kucharski Adriano, ul. Jaśminowa 1/4, 35-604 Rzeszów, Tel. 506-744-345. **Redakcja** zastrzega sobie prawo skracania i adiustacji publikowanych tekstów oraz korespondencji, a także opatrywania ich własnymi tytułami. Wydawca nie zwraca niezamówionych materiałów i nie odpowiada za treść ogłoszeń. Poglądy wyrażane w artykułach są poglądami ich Autorów, a nie Wydawcy.

ISSN 1231-4609

GŁOS DLA DZIECI

Oprac. MiGBP w Tyczynie (www.tyczyn-biblioteka.pl), Dodatek do 2. numeru „Głosu Tyczyna” (2/2018)

Rozwiąż krzyżówkę. Hasło utworzą litery z kolorowych pól.

Tutaj wpisz hasło:

1

8

5

6

11

12

13

14

15

2

7

9

3

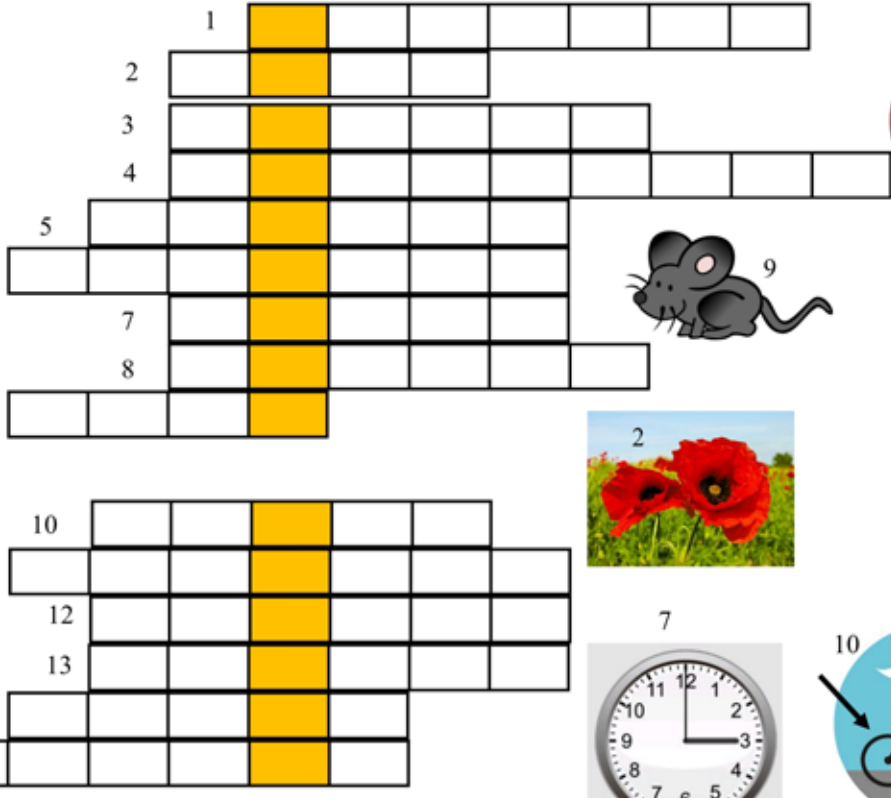
4

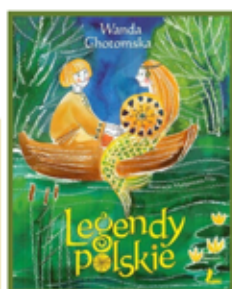
10

1

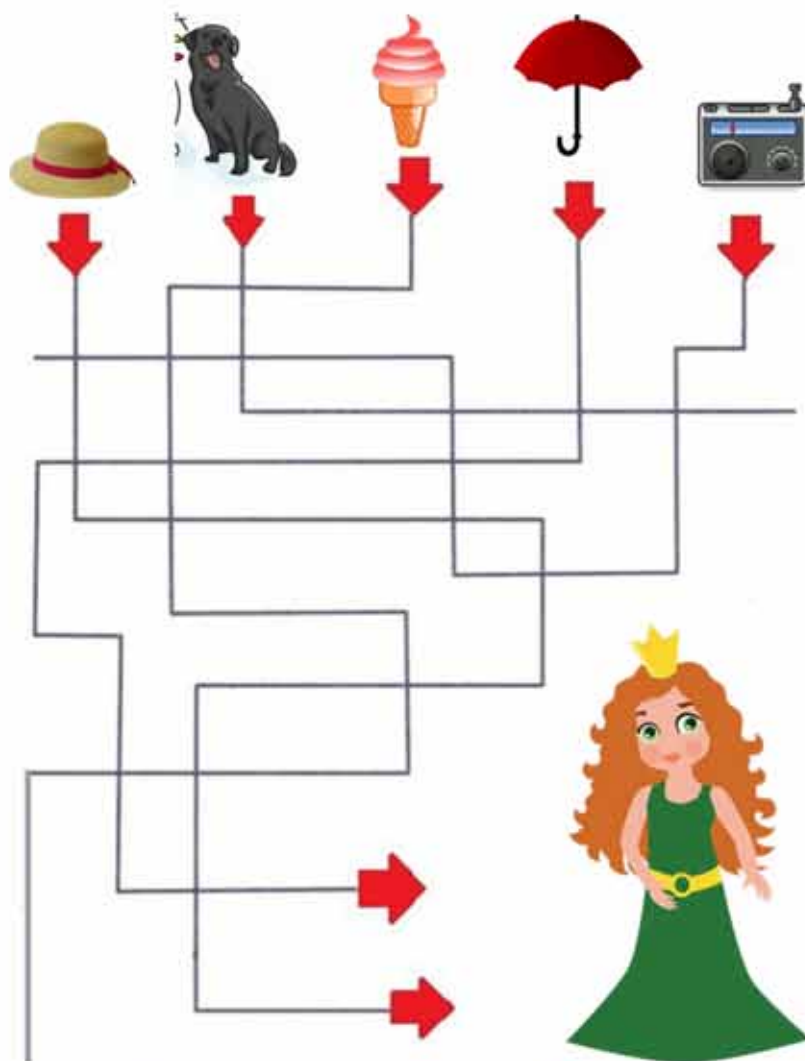

Kącik Czytelnika

Jeżeli chcecie dowiedzieć się ciekawych rzeczy o Tyczynie i innych miastach Polski to zapraszamy Was do świata legend. Wszystkie pokazane obok książki można wypożyczyć w naszej Bibliotece.

Królowna wybrała się na spacer. Niestety, zapomniała zabrać ze sobą dwóch rzeczy. Przejdź po liniach i sprawdź, czego dziewczynka nie wzięła ze sobą na spacer.

„Włości wójta Tycznera”

W XIV w. teren dzisiejszej gminy Tyczyn pokrywały gęste, mroczne lasy. Pośrodku puszczy w niewielkich wioskach zaczęli osiedlać się ludzie. Żyli oni z tego, co dawały im okoliczne lasy i ziemia. Wójtem owej osady był Bertold Tyczner. Pracował on ciężko wraz ze swymi poddanymi. Najpierw był drwalem i cieślą. Później znalazł piękne, płaskie wzgórze oblane wodami Lubienia i Białej, a także otoczone bagnami. Rzeki te i bagna zapewniały grodowi obronność. I tak na wykarczowanym terenie założono gród, który zyskiwał coraz to nowych mieszkańców. Mieszkańcom i wójtowi przydzielono znaczny obszar lasu królewskiego. Osobne pole przeznaczono także na kościół. Cały gród powierzono opiece św. Katarzyny Aleksandryjskiej, której też wizerunek ujęto w herbie miasta.

Wójt, który był wzorowym gospodarzem, dbał o swe miasto. Przyjeżdżali do grodu rzemieślnicy. Budowano jatki (kramy) rzeźnicze i rybackie, a także warsztaty szewskie i tkackie. Ludzie doczekali się piekarni i łaźni. W końcu wybudowano także młyn wodny, bo przecież mąka do piekarni była niezbędna. Wójt rządził założonym przez siebie grodem, nazwanym od jego przydomku Tyczczinem, przez kilkadziesiąt lat. Jego rządy były sprawiedliwe. Był sędzią dla swych poddanych, sam odpowiadał za wszystko przed sądem królewskim. Rządził dobrze i mieszkańcom żyło się coraz lepiej i dostatniej, a miasto nazwane potem Tyczynem rozwijało się pomyślnie.

Oprac. na podst. legendy „Włości wójta Tycznera” zamieszczonej w książce Zbigniewa Trzeźniowskiego pt. „Wokół tyczyńskiego wzgórza”

Ferie w gminie Tyczyn

Tyczyn. Zajęcia w bibliotece pt. „Tyczyn moje miasto”.
Fot. obok: podczas warsztatów w rzeszowskim
Experymentarium 3Z.

Uczestnicy zajęć w Domu Ludowym w Hermanowej.

Zajęcia w Domu Ludowym w Borku Starym.

Borek Stary. Zajęcia z aerobiku. Fot. obok: warsztaty
plastyczne w bibliotece.

Kielnarowa. Warsztaty kulinarne (fot. u góry) i wspólna zabawa
wszystkich uczestników ferii w gminie Tyczyn (fot. obok).

Kartka ze starego albumu: Rynek w Tyczynie

Wielu z nas lubi przeglądać fotografie, szczególnie te starsze. Zwykle oglądamy je wspólnie z rodziną przy okazji spotkań. W zbiorach MiG-BP w Tyczynie znajduje się wiele zdjęć w wersji cyfrowej, którymi podzielili się z nami mieszkańcy Gminy Tyczyn. W związku z jubileuszem 650-lecia Tyczyna na łamach naszego miesięcznika będziemy publikować fotografie pokazujące, jak zmieniało się miasto i najbliższa okolica na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci.

Obie fotografie pochodzą z lat trzydziestych. To jedne z najstarszych zdjęć z widokiem na tyczyński Rynek.

Z lewej strony fotografii widoczne kamienie (w książce pt. „600 lat Tyczyna” czytamy, że porządkowanie płyty Rynku rozpoczęło się dzięki staraniom burmistrza Cybulskiego). Na zdjęciu widoczne flagi, zatem fotografię wykonano podczas ważnej uroczystości patriotycznej. Daty wykonania zdjęcia nie podajemy, bo różne źródła podają różne daty.

Na fotografii widoczna jedna z najstarszych kamienic Rynku o numerze 25. Już wtedy urzędował tu burmistrz. Zdjęcie wykonano do „Kuriera Ilustrowanego”. Fot. pochodzi ze zbiorów Narodowego Archiwum Cyfrowego.

Poniżej prezentujemy zdjęcia wykonane na przełomie lat 50./60. ubiegłego wieku przez pana Zdzisława Baniakę. Dziś fotografie te mogą być świetnym materiałem źródłowym nie tylko dla miłośników starej fotografii, ale także np. dla historyków.

Starsi mieszkańcy z pewnością pamiętają sklep, tzw. Jedynkę, w której dziś mieści się apteka.

Z lewej strony sklep pani Borowcowej. Obecnie w tym miejscu znajduje się Urząd Miejski w Tyczynie.

Rynek, ujęcie od strony ulicy Kopernika. Na zdjęciu widoczna wieża strażacka.

Kolejne zdjęcia w przyszłym numerze GT